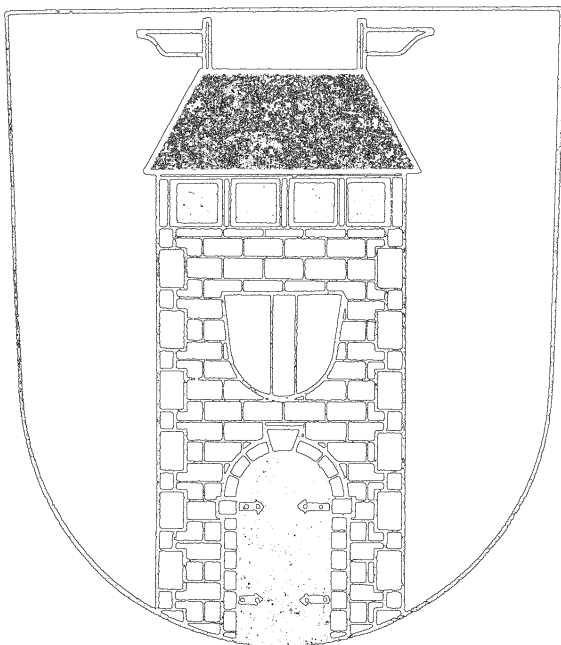

Budišovský zpravodaj

4/2003

Dětská vánoční

*Dávno již tomu, muž a mladá žena,
S dalšími lidmi šli do Betléma.
Nohy už slábnou oslíkovi,
A tma už padá. Dojdou? Kdo ví!*

*K večeru došli do městečka,
Hledali místo, kde noc přečkat.
Nikdo je nechtěl, a tak v stáji,
Našli si skromné nocování.*

*A stal se zázrak!
Na nebi vyšla hvězda svatá
A každý z lidí za ní chvátá...*

*Hlas mezi nebem a zemí
oznámil světu narození.*

*Syn Boží narodil se v seně,
Josefovi a Marii, ženě vyvolené.*

*Živo tam bylo jako v úle,
Zasvitla hvězda naděje,
Pro všechny lidi dobré vůle.*

*Kdo lásku přijímá i dává,
Hvězda mu svítit nepřestává!*

Z OBECNÍHO ÚŘADU

Zápis z jednání zastupitelstva dne 23. 10. 2003

Schůzi zahájil v 18 hodin starosta p. Pét'a

Přítomni: 9 členů dle prezenční listiny, omluvena p. Karasová, Kresan

Ověřovatelé: p. Dokulil, p. Suchánek – pro 9 členů

Návrhová komise: p. Tesař, p. Toufar – pro 9 členů

Program: 1. Zahájení

2. Kontrola zápisu z minulé schůze

3. Program BONO PUBLICO

4. Převod zámku včetně pozemků do majetku obce

5. Dostavba bytového domu čp. 105

6. Různé

7. Usnesení

8. Závěr

S navrženým programem souhlasilo všech 9 členů.

P. starosta provedl kontrolu zápisu z minulé schůze,

úkoly:

- dopracovat smlouvu s okolními obcemi na úhradu provozu sběrného dvora. Smlouvy jsou již připraveny, chybí je pouze podepsat. K tomu se využije schůze SDO Horácko, na které se sejdou starostové dotčených obcí a smlouvy se podepíší.

- zaslat dopis jménem právní kanceláře neplatičům přípojek plynu a vody. Tento dopis bude rozeslán neplatičům v pondělí.

- dořešit situaci v hasičských sborech tak, aby byla zajištěna činnost JPO II/1 a V/2. Proběhlo několik jednání, problémy byly se SDH Budišov. Byly sepsány dohody o členství. Marek Pavlíček byl jmenován velitelem jednotky SDH Budišov a SDH Budišov-Mihoukovice. Je nutné schválit zřizovací listinu jednotky sboru dobrovolných hasičů Budišov JPO II/1 s evidenčním číslem 614104 a zřizovací listinu jednotky sboru dobrovolných hasičů Budišov-Mihoukovice JPO V/II s evidenčním číslem 614163. Tento úkol byl splněn.

Program BONO PUBLICO,

realizace zmocnění starosty k podpisu notářského zápisu a následného převodu zámku a pozemků do majetku obce Budišov. Za pomoci JUDr. Kováře byl tento majetek přepsán do majetku obce Budišov.

Peníze, které jsme dostali na program Bono Publico můžeme realizovat pouze na vlastním majetku. Zámek je klíčovým objektem, proto se musel stát majetkem obce.

S vedením muzea bylo jednání. Příští středu na ministerstvu bude pan starosta obhajovat to, že muzeum, sbírky a depozitáře umístěné v zámku budeme nadále chtít. Přání muzea budeme respektovat a najdeme společné zájmy. S vedením muzea se bude ještě jednat.

Dostavba bytového domu č.p. 105.

Toto je klíčový bod. Je nutné, aby realizace stavby byla ukončena, do konce listopadu aby byla stavba zkolaudována. V prosinci udělat závěrečné vyhodnocení akce a s nájemníky sepsat nájemní smlouvy.

Je nutné na stavbu dohlížet. Minimálně dvakrát týdně mít kontrolní dny.

- SDH Míhoukovice podalo žádost o příspěvek na vybavení hasičského areálu. Tuto žádost je třeba konkretizovat.

- Je zde žádost od p. Karasové na opravu vstupního prostoru u vchodu do pobočky České spořitelny č.p. 306. Tato budova je v majetku obce. Toto bude mít za úkol p. Pavlíček z Technických služeb a p. Karasová Vl.

- Dále je zde žádost na výstavbu chaty u Pyšeláku od pana Jaroslava Zimoly. Nyní se jedná o sestavení územního plánu a nebude se do jeho schválení žádná stavba chat povolovat.

- Je třeba zahájit jednání s majiteli chat u Pyšeláku, kteří odmítli pozemky koupit, o výši nájmu nebo případné koupi. P. Piňos doplnil, že se jedná o čtyři chatáře, kteří nereagují na jednání.

- P. starosta seznámil, že je třeba provizorně opravit hřbitovní zeď tak, aby přes zimní období nenastala havárie a připravit postupy řádné opravy pro jaro 2004. Peníze, které se chystaly na něco jiného, se budou muset uvolnit na opravu hřbitovní zdi. P. Matoušek a p. Suchánek z TIPY využijí své zkušenosti a zeď se musí alespoň zabezpečit dřevem. P. Dokulil doplnil, že jsou přislíbeny dotační peníze na opravu brány a je možné, že se opraví i zeď. P. Toufar podal návrh, zda by se nemohla udělat sbírka.

- P. starosta upozornil, že je třeba soustavně pracovat na úkolech vyplývajících ze záměru zpracovat nový územní plán obce. Kraj je ochoten finančně přispět, ale je třeba, aby p. Dokulil hlídal termíny podání žádostí. P. Dokulil dodal, že byla sestavena vnitřní komise, která se bude průběžně scházet a tyto problémy bude řešit. Komise se sejde již v pondělí.

- P. starosta seznámil OZ s výroční zprávou o činnosti Základní školy Budišov. ZŠ má problémy, nemá peníze. Neinvestiční náklady na provoz školy hradí naše obec, nyní podle skutečných nákladů byly tyto částky přefakturovány na okolní obce podle počtu žáků. Starostové z okolních obcí nechťjí zaplatit tyto náklady. Bylo jednání s panem ředitelem, který musí podrobně rozepsat tyto náklady a tento rozpis bude starostům obcí předán.

- Získání dotačních titulů z krajských grantů: Parkoviště u zámku 500 000 Kč, propagace projektu BONO PUBLICO a regionu 120 000 Kč, na toto téma budeme mít zítra jednání s panem Řičářem,

- Výběrové řízení na dostavbu DPS a jmenování členů komise – Ing. Šedivá, p. Pěťa, p. Pavlíček. Toto výběrové řízení proběhlo včera. Nabídky byly od pěti firem: firma Vrba, Pozemstav, Archatt, Stavitel Moravské Budějovice a firma Outulný. Cena se lišila o dva miliony – nejnižší byla 10 616 037 Kč a nejvyšší 12 820 175 Kč. Firma Pozemstav a Archatt měly nejnižší cenu. Komise se rozhodla pro firmu Archatt, jejíž nabídnutá cena je 10 730 978 Kč. K této akci musí obec doložit 3 mil., protože v rozpočtu obce tyto peníze nejsou, akce se odkládá o jeden rok. Pravděpodobně by se mělo začít stavět souběžně s výstavbou jídelny.

- Bylo zahájeno jednání starosty o vykoupení pozemků na náhradní fotbalové hřiště. Jedná se o pozemky za chovatelským domem.

- Jednání starosty na pozemky pro Horáckou vesnici. Jedná se o pozemky směrem na Kundelov a Hodov.

- P. starosta ustanovil inventarizační komise pro inventarizaci všech hospodářských prostředků majetku obce Budišov. Komise byly nejmenovány, starosta přečetl jednotlivé členy a předsedy jednotlivých komisí.
- Návrh vyhlášky 1/2003 byl zaslán na konzultaci na Krajský úřad Vysočina. Po provedení drobných úprav byl vrácen k odsouhlasení obecnímu zastupitelstvu. Po nabytí účinnosti vyhlášky bude zaslána Krajskému úřadu k vydání souhlasu s provozováním veřejného pohřebiště.
- P. Šabacký podal žádost o odkoupení části pozemku p.č. 171/1 v k.ú. Budišov. Žadatel na své náklady zajistí geodetické zaměření a připraví nutné podklady k realizaci prodeje. Cena je stanovena na 200 Kč/1 m².
- Obecní zastupitelstvo má zájem na tom, aby byl mikroregion celistvý, proto souhlasí s podílem 15 Kč na 1 obyvatele na financování projektu značení cyklotras. Záměr bude stát 400 tis.
- P. Václav Flasch podal žádost o pronájem veřejného prostranství k provozování Lunaparku na rok 2004. Podmínky pro nájemní smlouvu budou shodné s rokem 2003. Tuto smlouvu vyřídí sl. Hrádková.
- Žádost p. M. Vybírala, bytem Kněžice 257, o koupi části obecního domku č.p. 191 Budišov. OZ vyslovilo souhlas se splátkovým kalendářem 2000 Kč měsíčně a stanovilo cenu tržní 120 000 Kč. Kupující zaplatí poplatky s prodejem související. Odhad byl stanoven na 89 000 Kč. Pokud bude p. Vybíral souhlasit a plnit podmínky splácení stane se část domu jeho majetkem po zaplacení celé kupní ceny.
- Záměr starosty o pronájem budovy Telecomu v Budišově a podnájem rodině Pavelových. Telecom nabízí budovu k pronájmu, využívají pouze ústřednu. Nájem bude stejně vysoký, jako my zaplatíme Telecomu. Pavelům se prostory líbí. Partnerem pro Telecom budou Technické služby Budišov.
- Záměr starosty vybudovat v uvolněném prostoru MŠ obecní byt. Podmínkou pro realizaci je získání dotace z krajských grantů, které zaplatí až 70% ceny projektové dokumentace.
- Záměr starosty získat dotační titul z programu Phare na výstavbu parkoviště u zámku včetně smlouvy s RRA Jihlava na zpracování žádosti. V loňském roce jsme žádali o dotaci, ale tyto dotace byly využity pro povodně. S RRA uzavřeme smlouvu. RRA zpracuje žádost, která bude stát asi 15 tis. Kč. Výhody: dávají asi 80% hodnoty. Pozemek se musí odvodnit, opraví se příjezdová cesta. Z kraje na tuto akci máme 500 tis. Z těchto peněz je možno udělat dobrou stavbu.
- P. starosta seznámil s návrhem vyhlášení místního referenda na území obce Budišov ze dne 22. 10. 2003, č. j. 751/03. Obecní zastupitelstvo bylo požádáno, aby vyhlásilo podle zák. č. 298/1992 Sb. místní referendum ve volebním okrsku Budišov ve věci možné výstavby hlubinného úložiště vysoce radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva, a to na den 31. ledna 2004. Navrhovatelem je Mgr. Jirí Horák, náhradníci navrhovatele p. Karel Pavlíček a JUDr. Zdenka Čechová. Před referendem bude zorganizovaná beseda mezi zástupci SÚRAO a občanským sdružením Zdravý domov Vysočina za účasti občanů Budišova.

Starosta přečetl návrh na usnesení – pro 9 členů.

Schůze skončila v 19.40 hodin

Zapsala P. Piňosová

Usnesení z jednání zastupitelstva Obce Budišov ze dne 23. 10. 2003

Obecní zastupitelstvo

bere na vědomí:

- postup starosty obce v projektovém záměru BONO PUBLICO v souvislosti se snahou umístit tento projekt do první vlny žádostí o peníze z evropských fondů.
- realizaci zmocnění starosty k podpisu notářského zápisu a následného převodu zámku a pozemků do majetku Obce Budišov. Obecní zastupitelstvo bylo seznámeno se stavem jednání mezi Moravským muzeem a obcí, o sestavení nájemní smlouvy.
- výroční zprávu o činnosti ZŠ Budišov.
- získání dotačních titulů z krajských grantů - parkoviště u zámku 500 000 Kč, propagace projektu BONO PUBLICO a regionu 120 000 Kč.
- výběrové řízení na stavbu DPS a jmenování členů komise – Ing. Šedivá, p. Pěta, p. Pavlíček.
- zahájení jednání starosty o vykoupení pozemků na náhradní fotbalové hřiště.
- zahájení jednání o prodeji a výkupu pozemků s p. J. Dvořákem ml.

schvaluje:

- ustanovení inventarizačních komisí pro inventarizaci majetku, všech hospodářských prostředků obce
- Obecně závaznou vyhlášku č. 1/2003 o provozování veřejného pohřebiště.
- žádost p. J. Šabackého o odkoupení části pozemku p. č. 171/1 v k. ú. Budišov. Žadatel na své náklady zajistí geodetické zaměření a připraví nutné podklady pro realizaci prodeje. Cena je stanovena na 200 Kč za 1 m².
- souhlas s podílem 15 Kč na 1 obyvatele na financování projektu a značení cyklotras.
- žádost p. Václava Flasche o pronájem veřejného prostranství na rok 2004, podmínky pro nájemní smlouvu budou shodné s rokem 2003.
- žádost p. M. Vybírala, Kněžice 257, o koupi části obecního domku čp. 191. OZ vyslovilo souhlas se splátkovým kalendářem a stanovilo cenu na 120 000 Kč plus související poplatky.
- záměr starosty o pronájem budovy Telecomu v Budišově a podnájem rodině Pavelových.
- záměr starosty vybudovat v uvolněném prostoru MŠ obecní byt. Podmínkou pro realizaci je získání dotace z krajských grantů.
- záměr starosty získat dotační titul z programu Phare na výstavbu parkoviště u zámku včetně smlouvy s RRA Jihlava na zpracování žádosti.
- zřizovací listinu jednotky sboru dobrovolných hasičů Budišov JPO II/1, evidenční číslo 614104 a zřizovací listinu jednotky sboru dobrovolných hasičů Budišov Míhoukovice JPO V/2, evidenční číslo 614163. Velitelem byl jmenován pan Marek Pavlíček.
- vyhlášení místního referenda podle zákona č. 298/1992 Sb. ve volebním okrsku Budišov ve věci možné výstavby hlubinného úložiště vysoce radioaktivních odpadů a vyhořelého paliva, a to na den 31. ledna 2004.

Ukládá:

- dokončit výstavbu bytového domu v čp. 105 tak, aby v měsíci listopadu tento objekt byl zkolaudován a v prosinci bylo provedeno závěrečné vyhodnocení a s nájemníky byly sepsány smlouvy, odpovídá: p. Pavlíček, p. Piňos, p. Matoušek.

- konkretizovat s SDH Mihoukovice žádost o příspěvek na vybavení hasičského areálu, odpovídá: p. Pavlíček, p. Piňos.
- opravit vstupní prostor u vchodu České spořitelny. Tato budova je v majetku obce, odpovídá: p. Pavlíček, p. Karasová.
- písemně seznámit p. Jaroslava Zimolu s rozhodnutím zastupitelstva nepovolovat výstavbu nových chat v období sestavování nového územního plánu obce, odpovídá: starosta obce.
- zahájit jednání s majiteli chat u Pyšeláku, kteří odmítli pozemky koupit, o výši nájmu, případně o koupi, odpovídá: p. Piňos.
- provizorně opravit hřbitovní zeď tak, aby přes zimní období nenastala havárie a připravit postupy řádné opravy pro jaro 2004, odpovídá: p. Matoušek, p. Pavlíček.
- soustavně pracovat na úkolech vyplývajících ze záměru zpracovat nový územní plán obce, odpovídá: Ing. Dokulil.
- před referendem zorganizovat besedu mezi zástupci SÚRAO a občanským sdružením Zdravý domov Vysočina za účasti občanů Budišova, odpovídá starosta obce, místostarostové.

Co nás čeká ve zbývajících 3 letech volebního období zastupitelstva obce a na co máme.

Za první rok volebního období nové zastupitelstvo připravilo a většinou i zahájilo mnoho nových akcí ke zlepšení života občanů v Budišově a ke zvýšení významu obce Budišov. Některé jsou již finančně zajištěny, další mají přislíbené dotace a pro jiné se dotační zdroje hledají. Přehled těchto akcí a jejich finančního zajištění uvádíme zde:

1. Bono publico – využití zámku a zámeckého parku pro ubytování, školení a kulturní činnost za zachování současné činnosti Moravského zemského muzea, obnova zámeckého parku, zejména ohradní zdi a oplocení. V akci se počítá s opravou zámecké kaple a saly tereny. Projektová činnost je finančně zajištěna, na realizaci se počítá s využitím dotací Evropské unie a investorů, kteří tuto činnost budou provozovat.
2. Horácká vesnice – vybudování areálu stylových rodinných domků případně s provozováním řemesel a služeb v návaznosti na Bono publico. I zde je projekt podložen dotacemi, vlastní realizace bude při současné státní politice podpory výstavby bytů jistě bez problémů.
3. Parkoviště u zámku – vybudování parkoviště za zahradnictvím. Mělo by sloužit návštěvníkům zámku a parku. Dotace obec získala.
4. Úprava plochy před farou a parkovacích ploch na návsi – před farou a vchodem na hřbitov bude třeba zpevnit povrch plochy pro parkování, zároveň se pokusíme pomoci farnímu úřadu s rekonstrukcí záchodů pro návštěvníky hřbitova a kostela. Bude třeba vytvořit i kvalitní zpevněné plochy na návsi mezi prodejny u Pavlasů a Poskočilů pro odlehčení plochy před hřbitovem, prostředky se pokusíme získat.
5. Dům s pečovatelskou službou – pro výstavbu domu pro seniory je zajištěna dotace, pro rok 2004 nejsou zdroje z rozpočtu obce, práce budou zahájeny v roce 2005, kdy bude zajištěna spoluúčast obce..

6. Kotelna na spalování biomasy – výstavba kotelny u školy na zajištění tepla pro zámek, školu, sportovní areál, centrum obce, DPS, Horáckou vesnici a další objekty. Finanční zdroje se zajišťují.
7. Sportovní areál – vybudování veřejně přístupného sportoviště u školy, po propojení se stávajícím hřištěm, kabinami Sokola, restaurací Sport, výstavbě sauny (možná spolu s kotelnou) a v budoucnu i dalšího fotbalového hřiště by mohl vzniknout rozsáhlý sportovní areál u školy, sloužící sportovcům, žákům školy i široké veřejnosti. Dotace se zajišťují.
8. Jídelna pro školu a veřejnost – přístavba ke škole v prostoru severozápadně od vchodu do školy bude sloužit jako školní jídelna i možnost levného stravování veřejnosti. Dotace jsou přislíbeny.
9. Výťah v budově zdravotního střediska – je třeba vybudovat výťah v budově zdravotního střediska pro snadnou dostupnost horního podlaží pro nemocné a zdravotně postižené občany, prostředky se zatím hledají.
10. Dětské hřiště – v lokalitě u parketu Pod Hrázkou se budeme snažit vybudovat dětské hřiště. Stavbu provedou Technické služby Budišova s využitím materiálu z obecních lesů, na návrh, oplocení a další doplňky se pokusíme získat prostředky z grantů kraje.
11. Rybník Motouz – výstavba nového rybníka na místě kdysi stávajícího nad Kundelovským rybníkem je projektově zajištěna, dotace jsou přislíbeny.
12. Obnova hřbitovní brány a ohradní zdi – na obnovu brány a přilehlé zdi jsou přislíbeny dotace ze státního rozpočtu na příští rok, zbytek zdi, zejména části v havarijním stavu, bude třeba financovat z obecních zdrojů.
13. Oprava pomníku padlých – celková obnova pomníku padlých a okolí, dotace jsou přislíbeny.
14. Oprava veřejného osvětlení – rekonstrukce pouličního osvětlení v obci, dotace jsou přislíbeny.
15. Rozvod elektrického vedení u Kuchyňky – projekt na vedení NN v lokalitě bytových jednotek u Kuchyňky se zpracovává, na realizaci stavby bude třeba příspěvku od stavebníků.
16. Multifunkční telekomunikační síť – obec má již zpracovanou studii na víceúčelovou telekomunikační síť, zatím v rámci Budišova, v budoucnu se počítá i s propojením s okolními obcemi mikroregionu. Zde by bylo možné provozovat kabelovou televizi, kvalitní internetové připojení, místní televizní vysílání, zabezpečovací zařízení, případně i místní komunikaci mezi občany a úřady apod. Prostředky se snažíme zajistit.
17. Oprava komunikací a chodníků – úpravy komunikací a chodníků jsou již z větší části hotovy, zbytek se bude postupně realizovat v závislosti na ušetřených prostředcích tak, aby vše bylo kompletně opraveno do konce volebního období.
18. Příprava výstavby kanalizace – v tomto volebním období je třeba projektově připravit výstavbu nové kanalizace a čističky odpadních vod, prostředky se zajišťují. Na vlastní realizaci stavby (celkové náklady cca 60 mil. Kč) bude třeba prostředků z Evropské unie.
19. Příprava výstavby koupaliště – Budišov nemá možnost kvalitního koupání, v tomto volebním období se pokusíme vybrat vhodnou lokalitu, začlenit ji do územního plánu obce a zkusíme zajistit projektovou přípravu, vše v návaznosti na projekt Bono publico.
20. Pořízení nového územního plánu obce – byly zahájeny práce na přípravě nového územního plánu obce, neboť ten dosavadní již záměrům zastupitelstva nevyhovuje a

množství dodatků by bylo patrně nákladnější než vytvořit plán nový, na nějž máme možnost získat dotace z kraje Vysočina.

Jak je vidět, úkoly nejsou malé a spočívají zejména v získávání finančních prostředků.

Úkolem zastupitelstva je neustále zlepšovat podmínky pro život v naší obci po stránce technické vybavenosti a dostupnosti služeb. Je to pouze část našich záměrů, i když důležitá. Abychom se cítili v Budišově spokojeni, jsou velmi důležité také vztahy mezi lidmi a atmosféra v obci. Zdůrazňujeme, že si velmi vážíme práce všech, kteří aktivně pracují v dobrovolných spolcích ve všech oblastech veřejného dění. Nemáme představu, že naše obec bude místem, kde nevznikají problémy a neřeší se spory. V této souvislosti připomínáme, že 16 vlastníků nemovitostí dosud nezaplátilo přípojky plynu a vody. Iniciativa „Občané Budišovska proti jadernému odpadu“ je jednoznačným dokladem toho, že problémy nás neobcházejí, ale nutí nás reagovat na neustále se měnící podmínky pro spokojený život.

Chceme Vás znovu pozvat na veřejná jednání našeho zastupitelstva, neboť naším zájmem je co největší informovanost našich spoluobčanů.

Závěrem Vám chci popřát jménem zastupitelstva obce a pracovníků obecního úřadu pěkné prožití Vánoc, zdraví a spokojenost v osobním i pracovním životě v novém roce.

Ladislav Pěta, starosta

ZPRÁVY

Dýňobraní

V prosluněném sobotním odpolední 27. 9. 2003 se louka Pod Hrázkou opět rozsvítila hlavami i hlavičkami dýní na již IV. Dýňobraní. Že nápadů je stále dost, potvrdily krásné exponáty vyrobené nejen z dýní. Svě místo měla tentokrát vyhrazena i „naše podhrázcata“ a nutno říci, že výrobky dětí se co do nápaditosti mnohdy vyrovnaly výrobkům dospělých.

Dýňobraní bylo zahájeno důstojným přinesením praporu, při jehož vyvěšování v přímo slavnostní atmosféře mnozí z nás zamáčkli slzu v oku. Děti byly oceněny za celoroční účinkování Pod Hrázkou dětským šampíčkem. Opravdovým šámpáněm a titulem „Platinový Podhrázník“ byl odměněn ten z nás, který se nejvíc zasloužil o to, že to Pod Hrázkou vypadá čím dál lépe. Poté nám ženy předvedly další z lidových tanců a hned na ně navázaly dívky se střapci. Celým programem nás provázal Mistr slova Přemek Pospíšil, alias Pepa, kterému přišla na pomoc, k překvapení diváků i účinkujících, jeho drahá přítelkyně Máňa. Uvádění mělo příjemný spád jistě i díky jejich kouzelným básničkám. Program pokračoval bravurní jízdou s kočárky. Na parketu se sešla Máňa, Bláža, Marie a Pepina a zkusily si, že pěkně povozit a utěšit panenku není zas tak jednoduché. Ale příznějme si, že to zvládly na jedničku. Program vrcholil příjezdem ruské dívčí skupiny TATU, která nenechala svým dynamickým vystoupením v klidu ani publikum. Jejich produkce byla třešničkou na dýňobraňském dortu.

Příjemně nás potěšilo velké množství diváků, kteří si udělali čas a přišli se podívat. Doufám, že jste se pobavili tak dobře jako my ŽENY A JEJICH PŘÍZNIVCI.

Veronika Ležáková

Návštěva Okříšek v Budišově

Čtyři radní a členka zastupitelstva Okříšek v čele se starostou Ing. Josefem Kulou se ve čtvrtek 16. října 2003 dostavili do Budišova. Ti zastupitelé Budišova, kteří nedokázali sehnat relevantní výmluvu, přivítali hosty na obecním úřadě.

Po prohlídce prostor obecního úřadu jsme hostům ukázali krásy obce. Na hřbitově jsme se pochlubili kostelem coby učebnicí stavebních slohů a padajícím zdívkem hřbitovní zdi. Prohlídka pokračovala procházkou po obci, jejíž trasu určovali řidiči. V zámeckém parku již bylo třeba k prohlídce použít i spodních končetin. Pro pokročilou denní dobu již zámek viděla návštěva jen zvenčí.

Došlo i na Sport – tedy tu restauraci. Tam jsme si vyměnili zkušenosti. Okříšky, ač nebyly nikdy ani městečkem, mají dvakrát více obyvatel než Budišov. Kromě zastupitelstva zde pracuje i pětičlenná rada obce. Výstavba zde probíhá přibližně na stejné úrovni jako u nás, i problémy s odpady mají podobné. V čem jsou před námi, to je kabelová televize včetně vlastního vysílání a kvalitního připojení na internet. Z toho, a nejen z toho, důvodu jim určitě návštěvu oplatíme a o naše poznatky se se čtenáři Budišovského zpravodaje podělíme.

V Okříškách vychází šestkrát ročně zpravodaj, který je méně obsáhlý než náš, ale má barevnou obálku. My zatím o podobné obálce neuvažujeme, raději si ponecháme větší rozsah, aby mohl náš zpravodaj obsahovat i rozsáhlejší články.

A ještě webová stránka Okříšek, která získala, stejně jako stránka mikroregionu Horácko, 3. místo v krajském kole soutěže Zlatý erb 2003: www.okrisky.cz.

lfd

Vostatkové sód v Budišově

Budišovští ochotníci opět příjemně překvapili. Po všem hovno, po včelách med aneb Vostatkové sód. Kdybyste text hry četli napsaný na papíře, asi by vás to příliš nebavilo. Ale aktéři premiéry podali celou taškařici s vervou přednesenými dialogy a v šileném tempu. Svým výkonem s nezbytnými narážkami na všechno rozesmáli veškeré obecenstvo. Nechyběly zápasnické vložky, několik částečných striptýzů (ten poslední s pyrotechnickým doprovodem) i slovní klání. Všechno zabaleno do příjemného moravského folklóru. Kdo nebyl v sobotu a prošvihl to i v neděli, má smůlu.

Strýc Jarin – slavné sódce, dědek Bóchal
Božka Páralová – žalobkyně, babka Bóchalová
policajt Bód'a
Olin Praki – písař, Julek Bóchal
Vácinka – hospodská
Tonka zvaná tetřev, slečna učitelka
Růžena Smékalová, Bublová
tetka Rézka zvaná Kyška, kužkařka

Drahomír Maloušek
Marie Tesařová
Petr Kosina
Miloš Jan
Lea Rybníčková
Jana Janová
Vlasta Vrbová
Jarmila Ujčíková

Modrofós
Bubla
Barborka
Kohót
Kohótová
Martin
redaktorka
matka Bóchalová
Jura
Jožka
Madlenka
Vendulka
Anička

Jiří Zezula
Tomáš Rohovský
Petra Jurová
Jiří Kazda
Milada Suchánková
Drahošlav Menčík
Petra Robotková
Vlasta Cahová
Miroslav Rybníček
Ondřej Jan
Nikola Tesařová, Kristýna Janová
Drahomíra Maloušková, Lenka Svobodová
Pavla Stará

Výtvarné zpracování scény:

Jana Janová, Miloš Jan

Režie:

Zdeňka Maloušková

Hudební spolupráce:

Iveta Stará

Technika:

Pavel Starý

Text sledují:

Ivana Štolová, Zdenka Jičínská

lfd

Prosinec

Prosinec... Sníh pokrýl krajinu bělavým rubášem a všude ticho, jen pod nohama skřípe sníh a mísí se s šustěním spadlého listí. Spoután tichem jíní a sněhu mlčí les. Němá pole pod šedým příkrovem nevyhloučí zakrákání vrány ani pohyb živého tvora...

Jako by nikdy nepovídalo zde zelené listí, jako by nikdy barvy květů nekrášlily okolí... Jen špinavé, rozbředlé silnice dýchají dýmem spáleného benzínu a nafty, lomozem aut...

Tmou skrze sníh je slyšet hlasy, vdechujeme vůni vlhkosti, tu směs minulá s budoucností, vdechujeme čpící kouř jako důkaz toho, že život jde dál... Záře oken kolébá se v klátících se větvích prázdných stromů...

Prosinec. První mráz spálil mosty k minulosti, k minulosti, která sahá dál než k loňskému listí. Minulost, to nejsou jen vrásky a vlasy plné sněhu, ani lupení pod nohama, které se již na větve nevrátí. Minulost žije v nás a každým dechem jí přibývá, žije v plaché vůni moudrosti našich rodičů, našich předků, žije v moudrosti, jež na nás dýchá z kamenných krajek soch, ze závanu hudby, ze závanu tajemství, skrytých v dětských bájích...

Pamatujete na krásu a něžnost černých hodinek, kdy jste schouleni jako kuřátka poslouchali vyprávění pohádek vašich babiček a maminek o tom, proč pláče Meluzina, o dvanácti měsíciích, o Červené Karkulce... A vždy v nich vítězila dobrota srdce nad pýchou, hamizností a tvrdostí...

Vzpomínáte? Oč by vaše dětství byla chudší a šedší, oč váš život jednotvárnější a pustší, kdyby vyvanuly vzpomínky na lásku vašich rodičů, na mysterie Vánoc, na krásu a bohatství dojmů Štědrých večerů...

Prosinec – na jedné straně mráz, zima a tma, na druhé zase celá řada zvyků, přinášejících uspokojení a radost, jak malým, tak i těm starším. Některé upadly v zapomenutí, jiné hájí své místo v našich zvycích více jak úspěšně. Můžeme vzpomenout alespoň některé, které žily v našem okolí. Kdo dnes ví, co to bylo „hledání noclehu“? Vzpomínka na něj vyprchala již úplně z našeho povědomí. A přece jej vzpomíná František Sušil z Rudíkovska ve své sbírce lidových písní. Byl to zvyk, kdy o přástkách přišli zpěváci a hráli a zpívali svou dlouhou a krásnou píseň... Zmizely přáستky, zmizelo i „hledání noclehu“...

Na sv. Martina býval zvyk nakládat dětem martinské rohlíčky – škoda, že vymizel, ty rohlíčky bývaly skutečně velmi dobré! Svatá Barbora svěřuje ještě i dnes do opatrování snítky stromů, které pak na Vánoce rozkvétají a přinášají příslib jara v době, kdy je ještě k němu tak daleko...

Mikulášská nadílka pevně zakotvila v mysli a duši dětí pro svou romantiku a uspokojení, které přináší jak malým, tak i těm větším... Co je to čekání, co napětí a dohadů zvláště tam, kde Mikuláš s čertíky předávají dárky osobně!

Sv. Lucie je pod dojmem mikulášské nadílky zatlačena do pozadí takřka úplně. Také hry o sv. Dorotě zapadly již v zapomenutí. A pak mystérium Vánoc, které je vyvrcholením celé té řady zvyků, jak jsme je uváděli... Doba zimní rovnodennosti, která přináší jistotu nového jara, nových květů a nové pohody. Svátek narození Ježíška, svátek rodiny a rodinné pohody, ten nejkrásnější svátek celého roku... Atmosféra Štědrého dne bývala vždy vzrušující, plná napětí, plná lásky... I v té nejchudší rodině vykouzila ruka rodičů pro každého nějaké překvapení, i dětské ruce přichystaly rodičům nějakou pozornost a těšily se na její ocenění. Nebývaly to vždy nákladné dárky, které upoutávaly pozornost. A přece přežily desítky let jako upomínku na ty, kteří je vytvořili a darovali...

Prohlédnete-li své památky z mládí, snad tam najdete obrázek betléma zhotovený ze slámy, betlém malovaný na skle nebo vyřezaný ze dřeva, snad najdete postavičku z betléma, malovanou vašim dědečkem nebo otcem... A pamatujete ještě na Štědré večery? Co to bylo práce, co to bylo shánky a povinnosti! Rozsvítit svíčky na hrobě příbuzných, někdy i na některém opuštěném hrobě, na štedrovečerním stole připravit k večeři a nezapomnět na jmelí a snítek zelené větvičky u příboru toho z rodiny, který naplnil svůj životní osud, protože i on zůstává s vámi a vy s ním... A stromek zářící světly svíček a pod ním dárky – na všechny se pamatovalo, i pejsek a kočička dostali kousek pochoutky na svůj talířek... A dostala i kravička, i ptáci na zahrádce...

Melodie koled a znění zvonů dokreslovaly náladu večera, když jste se v rozkrojeném jablku snažili odhalit svůj osud v příštím roce... A v noci, když děti v postýlkách pevně

svíraly své panenky a hračky, zdálo se vám, že klid, spokojenost a mír se trvale usadily u vás, ve vaší rodině, ve vašem okolí – na celém světě.

Mnoho z toho všeho přetrvává i za našich časů, mnoho se však mění a mizí z paměti. Kravička vám neolízne mazlivě ruku za pochoutku, s kterou jste na ni pamatovali, snad jen z dálky doletí smutné zabučení... Marně čekáte na zvuky rolniček. Ani ponocného troubení již neuslyšíte... Ještě snad, máte-li štěstí, zachytíte zvuky koledy z rádia nebo televize...

Vánoce skončily, konec roku se hlásí vrískavou muzikou a halasem hlasů. Svíčky na vánočních stromcích dohořely, prskavky dohasly. Držím černou hodinku a myslím na minulost, která žije v nás a pociťuji k ní úctu pro její porozumění a vládnost.

Venku rachotí auta, lidé spěchají kolem nás jak zástup robotů, monitorovaných z neznáma, s vůlí poznávat a vůlí vládnout... A člověku se vnučuje otázka, co dělat, aby naše děti a děti našich dětí si uchovaly tyž vřelý pocit k tradicím a s ním vzpomínku na prožitě krásné chvíle, a s ní i vzpomínku na ty, kteří jim je připravili.

Otázka těžko zodpověditelná. A proto raději myslím na to, zda i letos skřivánek nám ohlásí jaro, myslím na fialky ve sněhu a na pampelišky mezi a luk.

*MUDr. Vladimír Němeček
(text zapůjčen rodinou Němečkovou)*

Eva

S nastupujícím podzimem, kdy si tento malíř teprve začínal chystat paletu s nepřeberným množstvím barev, jsem se před několika lety ocitl v kraji vína, a to mezi Břeclaví a Lanžhotem. V rámci rekondičního pobytu jsme byli spolu s několika desítkami kamarádů, většinou na invalidních vozících, ubytováni v chatkách. Jejich vnitřek sice působil nevládně, ale naštěstí to nijak neovlivnilo hlavní smysl mého pobytu zde – co nejvíce se seznámit s krajem, který jsem prakticky neznal. Tento cíl jsem začal naplňovat, jak jen to bylo možné. Vyjžděl jsem do krajiny a jakoby nasával do sebe všechny její krásy, které nabízela.

Jednou jsem doputoval až do samotného Lanžhota, kde jsem očekával vinohrady s vinnými sklípky. Přivítaly mne však domky stejně jako u nás, pouze tu a tam na zahradách bylo vidět několik řad vinné révy čítajících ne více než několik desítek hlav. Mé počáteční zklamání bylo vystřídáno radostí, když jsem uprostřed obce spatřil bělostně zářící kostel. Náhodně jsem se před ním setkal s panem farářem, který mi během hovoru ochotně nabídl pomoc, pokud bychom chtěli přijet na nedělní mši svatou. Poděkoval jsem mu.

Na nedělní mši se nás sešlo několik, mezi námi byli i nevěřící. K nim patřila i Eva, která se na invalidním vozíku ocitla po automobilové havárii, trochu i chodila, ale její chůze byla pomalá a nejistá, stejně jako její mysl. Ještě než jsme stačili vysvětlit mužům před kostelem, jak mají uchopit vozíky, již jsme seděli uvnitř mezi lavicemi.

V hlavní lodi mne zaujala především nezvyklá výzdoba stěn, připomínající spíše vstup do vinného sklepa. Věvodila jí barevnost, v níž se proplétaly vinné hrozny s listy révy. Tuto atmosféru posílily i starší ženy, které přicházely do kostela v krojích s vysokými sněrovacími botami. Byla mezi nimi i paní, kterou tlačil na vozíku zřejmě její syn. I ona

byla v kroji. Musel jsem se v té chvíli pousmát, úzký vozík vytlačoval její kroj všude tam, kam to bylo možné, takže sukně překrývaly i kola.

Začala mše a její slavnostní atmosféru umocnily nádherné hlasy z kůru, alespoň pro mne, neboť jsem se později dozvěděl od jednoho nevěřícího kamaráda, že při čtení evangelia Mt 5, 17-37 prožíval muka a připadalo mu morbidní a samotné proměňování bral jako návod ke kanibalismu. V jedné chvíli mi přece jenom zatrnulo, a to, když několik z nás projíždělo kolem lavic k přijímání. Obával jsem se, aby se k nám nepřidala i Eva, která byla někdy nevyzpytatelná. Seděla však nepohnutě a já si oddechl.

Mše skončila a my u lavic čekali, až se kostel trochu vyprázdní a budeme moci vyjet. Chvíli to trvalo, neboť ženy v krojích šly pomalu, jakoby slavnostním krokem. Najednou se jedna z nich zastavila, bylo to v místech, kde seděla Eva. Usmála se na ni a jemně ji pohladila po vlasech. Vzápětí oběma vytryskly slzy a aniž by padlo jediné slovo, žena v kroji odcházela...

Seděl jsem v němém úžasu, nevěda si s tímto silným zážitkem, sahajícím k prapodstatě nejenom lidství, rady. Po chvíli jsem se vzpamatoval a přistihl se, že přeji Evě jediné – až jí někdy bude moc a moc těžko, aby ji vzpomínka na ono něžné pohlázení znovu přenesla doprostřed kostela v Lanžhotě.

Karel Pavlíček

O ÚLOŽIŠTI

Vyjděme si na procházku

Pojďme se vydat na procházku podzimní krajinou Třebíčska. Nalezneme nepřeborné množství krásných míst a neudiví nás ani, že velká část je prohlášena za chráněnou přírodní oblast. Rozhlédneme-li se však po všech těch barvou října pomalovaných lesích, hájích a s obdivem spočineme na zvláštnosti kraje, mám na mysli kamenné ostrůvky porostlé šípkovím, trnkami, jeřabinami a břízami, musíme si říci, že chráněné území by nemělo končit u Rudíkova. Vždyť srdce nám zaplesá nad malebností Hodovských polí, půvabností remízků a kamenů, nad vlnitou rozkošností cest a luk, na kterých často zahlédneme klidně se pasoucí srnky. Pojďte se mnou do Námče, Valdíkova, Míhoukovic, nebo do Studnic, odbočme do Kamenné a potěšme se pohledem na rybníky, ve kterých brzo začne výlov vánočních kaprů. Co jenom takový „Pyšelák“? Všude nalezneme neopakovatelnou, jedinečnou krásu. Přesto, že je tato část Třebíčska hustě obydlena, zachovala si mnohé, co ji zdobí již staletí. Díky těm už zmíněným kamenným ostrůvkům nebyla socialistickým zemědělstvím zplaněna. Nebylo tu možné rozorát všechny meze. Díky Bohu za to.

Jenže si teď představte, že v této líbezné krajině, v tomto zemském ráji na pohled, se vydolují statisíce kubických metrů hlíny, kamenů a slepiny. V této oblasti zeminy plné radonu, který se uvolní a dostane do ovzduší. K nám, k našim dětem a vnukům. Na naše pole, na naše zahrady, na lesní zvěř. To, co se vybagruje, zabere povrchově minimálně

rozlohu o 10 ha. Tím se změní celé nám známé okolí. Nebudeme vidět obrovské podzemní tunely a haly ještě větších rozměrů, do kterých se bude odkládat nebezpečný odpad. Vidět však budeme zplánýrované loučky, znetvořená pole a zavalené remízky. Budou postaveny nové cesty, silnice a železnice pro přísun kontejnerů, elektrické vedení a také budovy. Některé z nich až do výše 55 metrů. V důsledku toho bude okupováno více než 10 ha. A nebude to malebná vesnička.

I když někteří zastánci úložiště pevně věří na nezničitelnost kontejnerů a na nedobytnost podzemí pro eventuální teroristické útoky, smiřují se současně s devastací naší jedinečné přírody uvolněným radonem? To už nebude krajina našich předků. To už nebude krajina, která láká k prázdninovému pobytu, ke sběru malin, jahod a hřibů. Nebude přitažlivá pro zdravé zemědělství ani pro jiné investory.

Stojí nám toto vše za jakési sliby finančních prostředků pro obec, nebo chiméru na získání pracovních míst? Místo turistů k nám budou jezdit davы protestujících odpůrců úložiště při každém svozu odpadového materiálu a pravděpodobně již při zahájení prací na tomto nevíтанém díle. Přijedou i ze zahraničí, kde mnozí z nich zabránili tomu, aby se u nich nebezpečný odpad ukládal a budou bránit jeho ukládání spolu s našimi, neváhajícími vlastníci, i u nás.

Co tedy pro nás chtějí připravit ti, kterým toto všecko nevádí? Myslím, že bychom naše technodůvěřivé spoluobčany měli vzít za ruku a provést je nejen naším společným domovem. Pěšky a s otevřenými očima, prosím. Aby potkali srnku i zajíce, uviděli žlutou barvu polí, rudou barvu jeřabin a nadechli se vůně podzimní mlhy. Zahleděli se na členitost krajiny, na lesy i na obláčky posetou oblohu, která právě u nás svou barevností a častými červánky domalovává naše okolí do romantické krásy. Aby se v nich nad tou vší nádherou probudila láska ke zděděnému domovu, který by měl být zachován v krásě a půvabu, kterými oplývá, i pro naše budoucí. Aby začali také oni, toto dědictví nám v zástavu dané, které nemáme právo promrhávat, bránit.

ZČ

NE – aneb kam s ním?

Uběhlo několik měsíců, co jsme my, budišovští občané a občané okolních obcí, byli šokováni zprávou, že lokalita Budišovska je na seznamu obcí, vybraných k výstavbě trvalého úložiště radioaktivních odpadů. Není divu, že jsme byli šokováni. Proč se máme takové zprávy dozvídat ze sdělovacích prostředků? Proč takové úvahy nejsou zveřejňovány před zahájením jakýchkoliv průzkumných prací? Proč právě my? Takových otázek je zajisté mezi našimi občany spousta a není nikdo, kdo jim jejich otázky zodpoví. Myslím, že informovanost v takovém případě je zcela na místě a jakákoli zášť není opodstatněná.

Tímto článkem chci proto upozornit na fakta, která se této problematice týkají a otevřít tak cestu k poznání těm, kteří ve své nevědomosti tápají. Nechci nikoho přesvědčovat o kladném či záporném vlivu takových monstrózních děl, jako je trvalé úložiště, chci jen, aby občané byli v problematice fundovaní a rozhodní ve svých názorech.

Od čtyřicátých let dvacátého století využívá člověk objevu štěpení a syntézy, neboli slučování jader atomů. Došli jsme tak k nové hranici poznání, jehož obrysy se zdají být grandiózní, dosud však zahalené a zdaleka ne jasné. Fascinující na této existenci nového zdroje energie je to, že může podstatným způsobem ovlivnit, ať již kladně nebo záporně, vývoj civilizace.

Jaderná energetika prodělala obrovský vývoj a pro mnohé z nás má v podstatě kladný vliv. Ne však pro všechny. Napětí, které trvá mezi příznivci a odpůrci jaderné energetiky, je dáno možností získávat vysokopotenciální energii a snahou nezatížit neúnosně okolní prostředí a přírodu vůbec. Pro velká rozhodnutí je důležité být informován a vytvořit si správnou představu. Jedině cílená osvěta může prospět tomu, aby se jaderná energetika bez jakýchkoliv emocí dostala do povědomí lidí. Jde však o to, jakou formou. Čistě technická hlediska bez hledisek mravnostních jsou zavádějící. Jedině demokraticky vedená diskuse má své správné a nezastupitelné místo a buduje tak předpoklady k tolerantnějšímu jednání o jaderné energetice.

Lidská civilizace si dnes dokáže těžko představit svou existenci na Zemi bez elektrické energie. Tu člověk získává mnohými způsoby, v nichž převažuje získávání energie v tepelných elektrárnách spalováním fosilních a organických paliv. Tyto spalovací technologie však zatěžují atmosféru Země tím, že ji ochuzují o kyslík, který se během vývoje planety v atmosféře nashromáždil a je nenahraditelný pro koloběh života, ale navíc do atmosféry ukládají sloučeniny kyslíku a jiných prvků, které příroda nemůže zpracovávat a nastolit rovnováhu k zachování lidského rodu a všech živých organismů.

Sílí obavy ze skleníkového efektu, poklesu kyslíku v ovzduší, prachu ze spalovacích technologií, ale přesto se do povědomí lidí tyto skutečnosti nedostaly, a tak dál hoří spalovací motory automobilů, miliony kotlů, chemických zařízení, ohnišť a krbů, aby dál a dál hlaly dědictví věků v atmosféře ukryté.

Mravnost jaderné energetiky spočívá v její oddělitelnosti od atmosféry a Země vůbec.

Jaderná energetika je od životního prostředí oddělitelná. Vhodnými, lidským pokolením vytvořitelnými překážkami dokážeme oddělit zdroj vysokopotencionální energie včetně likvidace radioaktivních odpadů od životního prostředí, a to v míře ekonomicky přijatelné vzhledem ke spalovacím technologiím. Jde o to tyto překážky zkoumat a budovat.

Uvedené skutečnosti přispívají k poznání, že jaderná energetika může být prospěšnější životnímu prostředí, než je jí mnohdy přičítáno. To však potřebuje mravenčí tvořivou práci, nápady a odhodlání lidí, odborníků, inženýrů, vědců, ale především přesvědčení.

Není divu, že averze vůči jaderné energetice je tak veliká. Pramení z hrůzných pokusů s jadernými zbraněmi, které neblaze ovlivnily životy nás všech. Dnešní světová veřejnost se díky pozitivnímu politickému působení jaderných velmocí ohledně zákazu výroby jaderných zbraní neobává tolik jejich ničivých účinků, ale spíše radioaktivních odpadů vznikajících při jejich výrobě a zkouškách, a bohužel i odpadů vznikajících v jaderných reaktorech dnešních jaderných elektráren. V obou případech se jedná o směs až 250 převážně radioaktivních izotopů prvků začínající zinkem a končící gadoliniem v oblasti Mendělejevovy soustavy prvků. Některé z nich, i když je jich hmotnostně málo, mají poločas rozpadu řádově několikanásobně delší než život lidské generace. Není divu, že

averze vůči zdroji takových odpadů je velká. K utišení rozhořčené veřejnosti je vhodné některé aspekty osvětlit.

V reaktoru jaderné elektrárny stejně jako při výbuchu jaderné bomby se uvolní z každého gramu zcela rozštěpené látky energie ve výši cca 1 MWden. Látky je tvořena převážně izotopem uranu o atomové hmotnosti 235 nebo izotopem plutonia 239.

Rozdíl je však v tom, že energie uvolněná při výbuchu jaderné bomby se prakticky uvolní okamžitě v časovém intervalu 1 μ s, zatímco v jaderném reaktoru za působení řídicích a kompenzačních systémů se uvolňuje po dobu měsíců i let. Dalším pro naše úvahy důležitým rozdílem je skutečnost, že výbuch atomové bomby rozmetá všechno, co ji tvoří, kdežto jaderný reaktor zůstává celistvým, a směs 250 zbytkových radioaktivních izotopů zůstane uvězněna v palivových článcích. Vyhořelé palivové články vyjmuté z reaktoru se nahradí novými a jsou uchovány v temperovaném bazénu vedle reaktoru až do doby, kdy v nich uvolněné teplo dovolí transport z jaderné elektrárny k dalšímu zpracování. Vše se děje za přísných bezpečnostních a technických opatření, zabráňujících ozáření lidí a výronu radioaktivity do životního prostředí vůbec.

Dále si musíme uvědomit, že dojde-li k uvolnění radioaktivních produktů štěpení z primárního okruhu, tj. porušením ocelové stěny s následnou havárií reaktoru, jsou na jaderné elektrárně nachystány další bariéry, jako hermetické železobetonové kobky se sprchovými systémy nebo nakonec ochranná železobetonová obálka zvaná kontajment, která u dnes stavěných elektráren neprodyšně obklopuje reaktor včetně chladicích systémů a dalších pomocných provozů a obslužných prostorů. Tato poslední obálka je konstruována nejen pro zachycení následků havárií reaktoru, ale zároveň chrání toto zařízení zvenčí např. před pádem letadla, teroristickým útokem a podobně. K tomu všemu patří filtrační zařízení umístěné na výpustích elektrárny, důmyslné měřicí, signalizační, řídicí a varovné systémy s evakuačními plány, s nachystanými lékařskými opatřeními neponechávajícími nic náhodě.

Který obor lidského počínání má takové vybavení? A přesto se lidé bojí. Bojí se ovšem oprávněně. Vždyť havárie černobylské elektrárny a několik havárií před ní vyděsily veřejnost natolik, že lidé jakýmkoliv opatřením realizovaným na dnešních elektrárnách nevěří.

Nedůvěra je i k ukládání jaderného odpadu. Možná pramení z toho, jak někdy sami nakládáme s domácím odpadem. Ale věřte, takhle s radioaktivním odpadem nakládat nemůžeme. Zákony, profesní kvalifikace a zvládnuté technologie jsou dostatečnou zárukou zabránění nekontrolovatelného výronu radioaktivity do okolí. Lze na tyto technologie spoléhat? Myslím, že ano, ale posuďte sami.

Jaderný odpad se zhruba dělí do tří tříd, tj. na slabě aktivní odpad do 104 Bq, středně aktivní odpad do 1011 Bq a vysoce aktivní odpad nad 1011 Bq. Podle těchto tříd se s odpady také nakládá. První dvě třídy odpadů povětšinou vznikají především ozářeními prvků součástí reaktoru neutronovým tokem. Důsledkem dekontaminace se tyto odpady koncentrují a ukládají se na dobu delší dvaceti let tak, aby nikdy nedošlo k výronu radioaktivity do okolního prostředí. Největší pozornost se věnuje odpadům třídy třetí.

Jde o technologie transportu a skladování vyhořelých palivových článků, které jsou ukládány ve speciálních kontejnerech, které se prozatím skladují v suchých či mokřích

meziskladech vyhořelého paliva. Tyto technologie jsou celosvětově natolik zvládnuté, že se není kromě teroristických útoků čeho obávat.

Vyhořelé palivo není ovšem odpadem v pravém slova smyslu. Obsahuje totiž ještě poměrně velké množství nerozštěpeného původního uranového paliva, ale také plutonia, které vzniká při štěpení z izotopu uranu U 238. Jaderné velmoci proto přepracovávají vyhořelé jaderné palivo tak, že separují zbylé uranové a plutoniové palivo a zbylý jaderný popel zahušťují a zalévají do betonové nebo bitumenové (skleněné) hmoty do zvláštních kontejnerů, které jsou skladovány „na věčno“ v skalních slujích.

Další skutečností je množství jaderného popela. Toho je řádově milionkrát méně než z uhelné elektrárny a tedy pověry o nekontrolovatelných skládkách jaderného paliva se dostávají do rozporu s technickou skutečností. Je třeba si také uvědomit, že ne všechny izotopy z oněch 250 mají poločas rozpadu tisíce let. Těch je v jaderném popelu hmotnostně pramálo. Jaderné velmoci chystají technologie k transformaci těchto dlouhověkých izotopů na izotopy s poločasem rozpadu vzhledem k lidskému věku přijatelným a také tedy přijatelným pro jejich skladování.

Samotná likvidace jaderného odpadu se zkoumá na celém světě a kdo ví, jestli jednou nebudeme využívat k této likvidaci raketovou techniku. Raketa vyslaná s jaderným odpadem do sluneční výhně, kde tyto procesy běžně nastávají, jistě nám, ale ani Slunci neublíží. Všechno je však otázkou hledání technologií a k tomu potřebných finančních zdrojů.

Já osobně věřím, že technologie pro konečnou likvidaci přijdou. Jde však o to, kdy a za jakou cenu. Myslím ale, že minulé století nám dává reálnou naději se s těmito problémy vypořádat. Vždyť kdo by před padesáti lety předpokládal dobu mobilních telefonů, počítačových her s virtuální realitou nebo již zmíněnou úroveň raketové techniky.

A samotné trvalé úložiště jaderných odpadů? Přinese spoustu pracovních příležitostí z různých oborů. Vybraný region nepostihne jen výstavba trvalého úložiště. Začnou se stavět ubytovny, jídelny, hotely, železniční vlečky, komunikace, možná i umělý kopec, a to po dobu dvaceti let. A nakonec přijde otázka. Bude za padesát roků trvalé úložiště potřebné? To bohužel nevím, ale je nám všem jasné, že přinese regionu nebyvalý rozkvět. A co s ním, když nebude potřebné? Však oni Češi a Moravané zase na něco přijdou.

Ing. Přemysl Pospíšil

Ovlivnila by výstavba úložiště život v Budišově?

Zatímco na veřejnosti se SÚRAO prezentuje profesionálně zpracovanými letáky, jež sice připouštějí, že výstavba úložiště může život ve vybrané lokalitě ovlivnit, ale možné negativní dopady bagatelizují, na jeho internetových stránkách (www.surao.cz) je informací podstatně více. Najde-li člověk dostatek trpělivosti, aby se vysoce odbornými texty (cca 2000 stran) prokousal, je odměněn mnoha překvapeními. Na následující perly upozornil redakci zpravodaje MUDr. Šútovský. Text psaný proloženým písmem je doslovnou citací z části dokumentace nazvané Referenční projekt. Ten slouží jako rámcový popis cílového stavu v zatím hypotetické lokalitě. Skutečnost může být jiná, pravděpodobně horší, protože zatímco projekt počítá s množstvím odpadů,

vyprodukovaným v Dukovanech a Temelíně za 30–40 let provozu, výsledný objem bude zřejmě větší – zatím nikdo u nás (na rozdíl třeba od Německa) neuvažuje o tom, jak a kdy budou jaderné elektrárny odstavovány, naopak, pan ministr Urban se nám zřejmě chystá nadělit ještě nějaké další reaktory. Vložený komentář je redakční.

kap.1.4.8.: Předpokládá se možný částečný zásah do lesních porostů, takže kromě kácení náletových dřevin bude nutné vyjmutí odpovídající plochy staveniště z lesního půdního fondu. Rozsah nutného kácení porostů bude záviset i na možnostech napojení komunikací na silniční a železniční síť.

kap.1.4.9.: Celkově lze předpokládat pro výstavbu vlastního úložiště trvalý zábor půdy 29,5 ha., přičemž bude pravděpodobně převažovat zemědělská půda nižší bonity.

kap.1.4.10.: Předpokládané požadavky na územně technické podmínky a koordinace: Silniční příjezd na staveniště (komunikace v kvalitě silnice II. třídy ze dvou protilehlých stran areálu). Železniční příjezd na staveniště (vlečka s únosností trati odpovídající zátěži těžké nákladní přepravy). Elektrické vedení VN. Napojení na celostátní telefonní síť. Odvodnění srážkových vod ze zpevněných ploch areálu, čerpaných důlních vod a přečištěných odpadních vod.

Takže kácení a rozsáhlé stavební práce na území přírodního parku.

kap 1.4.11: Bilance zemních prací - očekává se skrývka cca 170 tis. m³ zeminy. Část tohoto objemu bude deponována na místě k ozelenění ploch po ukončení výstavby a pro rekultivaci pozemků po ukončení provozu a vyřazení stavby. Zbývající zemina bude poskytnuta na vhodné rekultivace jiných, méně kvalitních pozemků v blízkém okolí stavby. Nakládání s rubaninou - vzhledem k vysoké kvalitě těžené horniny je možné zavést přidruženou výrobu kameniva vhodného pro stavebnictví. Tímto způsobem bude zhodnocena významná část produkce a průběžný odvoz sníží nároky na skládkové prostory. Štěrka potřebný pro konečné uzavření úložiště po ukončení provozu bude ukládán na přilehlém depóniu a zahrnován zeminou tak, aby byly vytvářeny zatravněné terénní vlny částečně kompenzující zásahy do krajiny.

Podrobná bilance výlomových prací

Celkový výlom HÚ	100%	1 615 339 m ³
Úvodní důlní díla - jámy	5,4%	87 608 m ³
Nádraží a komory horizont - 500 m	7,2%	116 906 m ³
Ukládání VJP, celkem:		
• I. etapa - 400 979 m ³		
• II. etapa - 386 550 m ³	75,9%	1 228 317 m ³
• III. etapa - 440 795 m ³		

Objem Velké pyramidy v Gíze je něco přes 2 miliony metrů krychlových, má-li být u nás vytěženo 1,6 milionu metrů krychlových, můžeme se na Budišovsku dočkat podobné dominanty. Nebo lépe: Z tohoto množství žuly lze vyrobit cca 445 milionů

klasických dlaždic o rozměru 30×30×4 cm a vydláždít jimi plochu o rozměru 8×5 kilometrů. Nebo postavit repliku Velké čínské zdi o výšce 6 metrů a délce 54 kilometrů.

kap.1.4.13. Napojení na dopravní síť

Napojení na železniční síť je provedeno železniční vlečkou, která je součástí investiční akce výstavby úložiště. Vlečka prochází železniční vrátnicí a uvnitř areálu je rozdělena na kolejiště do průmyslové a do aktivní zóny.

Napojení na silniční síť je rovněž provedeno v rámci přípravy k výstavbě úložiště. Přípojka na nejbližší státní silnici je rozbočena a vedena ke dvěma protilehlým vrátnicím průmyslové zóny areálu.

kap.1.4.14. Nároky na pracovní síly, dopravu osob a veřejné služby

Nároky na pracovní síly budou po dobu provozu úložiště proměnlivé dle probíhající fáze. Předběžně je uvažováno s počtem 303–363 pracovníků.

Doprava pracovníků bude zajištěna autobusovými spoji. Pro individuální dopravu se počítá s dostatečnou parkovací plochou před areálem úložiště.

Takže spousta pracovních příležitostí? Asi ano, ale pro koho? Prováděly by stavební práce místní firmy nebo spíš velké společnosti? Kolik Budišováků se chce requalifikovat na horníky? Bude těch tři sta pracovníků bydlet třeba na zámku a chodit nakupovat k panu Šabackému? Asi ne, protože dojíždět budou nejspíš odjinud a parkovat při tom na té dostatečné parkovací ploše.

kap.2.1.1.1: *Pro potřeby Referenčního projektu budeme vycházet ze značně konzervativního předpokladu, že systém inženýrských bariér by měl zajistit splnění legislativních kritérií i bez účasti podsystemu hostitelského prostředí; přesněji pro tento účel se předpokládá, že nikdy nebude možno dokázat přijatelnou úroveň nejistoty při popisu jak prostorově tak i časově heterogenního přírodního prostředí, a proto za hlavní funkci hostitelského prostředí považujeme zajištění příznivého prostředí pro systém inženýrských bariér (toto platí pouze pro uvažované puklinové granitoidní prostředí).*

Přeloženo do srozumitelného jazyka: SÚRAO neručí za to, jak se bude chovat geologické prostředí v následujících staletích a tisíciletích, spočítat se to ani nedá. Ručí tedy pouze za kvalitu uměle vybudovaných bariér. Až nám na našem území najde nějakou lidskou stavbu, která vydržela řekněme deset tisíc let, budeme mu věřit, že něco takového dokáže postavit i u nás.

kap2.1.1.2: Výsledky analýzy rizika pro referenční HÚ v hypotetické lokalitě

V návaznosti na výsledky bezpečnostní analýzy uvedené v kap. 2.1.1 byl stanoven průběh rizika radiačních účinků U-238 na lidský organizmus. Na základě údajů z databáze IRIS jsou pro U soli dokumentovány pouze nekarcinogenní účinky pro orální příjem. Referenční dávka pro ingesci je podle této databáze 0,03 mg/(kg.d). Na základě vztahu (2.11) a koncentrace U-238 v biosféře byl stanoven průběh indexu HI. Pokud by graf na obr. 2.10 odpovídal výsledkům analýzy rizika pro HÚ v konkrétní lokalitě, byla by kritická hodnota indexu nebezpečnosti překročena o několik řádů v téměř celém

sledovaném časovém horizontu. Z tohoto důvodu je nutné na tomto místě zopakovat konstatování z kap. 2.1.1.1, že všechny uvedené kvantitativní výsledky nelze považovat za směrodatné v dalších etapách Programu z důvodu značně omezených znalostí o vlastnostech a chování úložného systému ve vzdálených časových horizontech, které jsou dostupné v současné etapě Programu vývoje HÚ VJP a RAO v podmínkách ČR. Uvedené výsledky nelze proto interpretovat jako vědecký doklad o principiální nebezpečnosti a nerealizovatelnosti projektu, ale pouze jako ukázkou požadovaných výstupů z této části dokumentace EIA, která bude muset být vypracována pro konkrétní lokalitu HÚ.

Překlad: Protože naše znalosti vlastností a chování úložného systému ve vzdálených časových horizontech jsou nedostatečné, nemá cenu se možnými riziky zabývat.

kap.2.2.: *Nejvýznamnější radiační efekt může být způsobem odvětráváním radonu z vydušné jámy úložiště v závislosti na výskytu v těžené hornině.*

A je to tady! Vysmívaný radon přece jen nebude jen tak nějakým zanedbatelným faktorem, naopak může způsobit „významný radiační efekt“!

kap.3.1.: *V současnosti lze předpokládat, že kvalita ovzduší v lokalitě může být význačně ovlivněna v období výstavby úložného systému v důsledku navýšení prašnosti a emisí při výstavbě HÚ a zatížení emisemi z liniových zdrojů.*

Předběžně lze očekávat negativní vlivy srovnatelné se známými vlivy z provozu dolů a kamenolomů s produkcí odpovídající objemu těžené horniny při výstavbě úložiště.

kap.3.3.: *Výstavbou HÚ může dojít ke změně charakteru lokality. Zejména v důsledku výšky plánovaných nadzemních objektů (cca 55 m) se tyto mohou stát dominantou území. Přesnější odhad vlivů na utváření krajiny a topografii bude ale možné až po výběru lokality HÚ.*

Jak vysoká je naše kostelní věž? Kolik měří vodojem u silnice ke Kojatínu? Chtělo by to novou, ještě vyšší okrasu!

kap.5.1.: *Výstavba HÚ ovlivní silniční a železniční dopravu v celém regionu. Konkrétně se bude jednat o zvýšenou intenzitu dopravy po komunikacích, zejména v době výstavby a po železnici době výstavby a provozu HÚ z důvodu dopravy osob, zařízení, materiálů, VP a RAO do areálů HÚ.*

kap.5.3.: *Realizace HÚ významně ovlivní estetické kvality a rekreační využití krajiny. Stupeň tohoto ovlivnění je ale závislý na původních estetických kvalitách území a jeho rekreačním využití před zahájením výstavby HÚ a z tohoto důvodu může být detailněji specifikován až po výběru vhodné lokality HÚ. Estetické aspekty lze částečně eliminovat architektonickým řešením vycházejícím z charakteru krajiny, omezením dominantních prvků a omezením prvků typických pro průmyslové stavby. Vliv na případné rekreační využívání blízkého okolí bude záviset významně i na dopadu psychologických aspektů.*

kap.6.2.: *Zatížení okolního prostředí hlukem je možné předpokládat zejména při výstavbě HÚ, kdy bude zvýšen provoz stavebních mechanismů a silničních event. železničních dopravních prostředků. Dominantní vliv lze očekávat v důsledku případného provozu drtičky těžené horniny.*

Občané Budišova by si měli uvědomit, že v případě rozhodnutí o započítání výstavby je pravděpodobný dramatický pokles ceny místních nemovitostí. Nyní všichni vlastníme nemovitost v „rekreační oblasti“. Ovšem, brzy můžeme namísto toho vlastnit nemovitost v „bezprostřední blízkosti úložiště radioaktivního odpadu“. Dovedete si představit potencionálního kupce? Cena stavební parcely v Budišově dnes dosahuje až dvou set korun za metr čtvereční, v Dukovanech je to korun dvacet pět. Proč asi?

kap.7.1.: *Nelze vyloučit nutnost výkupu jednotlivých nemovitostí zasahujících do potřebného záboru půdy pro vlastní stavby a zařízení stavenišť. Legislativní požadavek na vymezení zóny havarijního plánování bude mít dopady pouze organizačního charakteru. Přesto je celkově možno předpokládat velkoplošný vliv HÚ na krajinu jako významný.*

Možná si ale naše pozemky koupí SÚRAO.

kap.8.2.1.: *Negativní účinky stavby na obyvatelstvo, životní prostředí a na kulturní hodnoty krajiny spočívají v dlouhodobém záboru zemědělské a částečně i lesní půdy, zatížení obyvatelstva dopravním ruchem v období výstavby, a estetickém zásahu do krajiny. Neopomenutelné jsou rovněž sociální a psychologické důsledky výstavby v některých místně a zájmově vyhraněných.*

Bez komentáře. Stylistické chyby ponechány záměrně.

Na závěr drobný námět k zamyšlení pro ty spoluobčany, kteří od celého projektu očekávají příliv financí do obecního rozpočtu. SÚRAO je podle svého statutu organizační složkou státu, což znamená, že jeho hospodaření podléhá přísným pravidlům. Na dotace do obecních rozpočtů (natož na pozlacení domovních klik v Budišově, jak jsme se už taky kdesi dočetli) nemá ve svých nákladech vyčleněnu ani korunu, zato na propagandu asi patnáct milionů ročně. Netřeba ji tedy dělat za ně. Provozovatelům jaderných zařízení platbu nějakých kompenzací obcím žádný zákon neukládá, záleží tedy jen na nich. O vysychajících příspěvcích (ČEZ jako svým způsobem soukromá firma tyto dotace na rozdíl od SÚRAO poskytovat může) pro obce v okolí Dukovan by nám jistě místní mohli mnohé vyprávět. Odkazujeme rovněž na vystoupení tiskového mluvčího JE Dukovany, pana Spilky, v Jihomoravském večerníku v říjnu t. r., případně na rozhovor s ředitelem Kouklíkem v MF Dnes ze dne 15. 11. 2003. Proč by měla jaderná elektrárna někomu přispívat, vždyť oni jsou přece firma jako každá jiná a ostatní to taky nedělají, že?

Vybral MUDr. Igor Šútovský, Ph.D., upravil Jiří Horák

Nabít – zamířit – pal! aneb Budišov na cestě k referendu

Děj směřující k výstřelu má tři fáze, jejichž názvy jsme si vypůjčili pro titulky tohoto článku. Je vždycky dobře, když k tomu poslednímu dojít nemusí (protivník se včas zalekne), ale účinně pálit bez předchozího nabití a zamíření nelze. Tři možnosti veřejně se vyjádřit k úmyslu vybudovat u nás úložiště jaderného odpadu mají v tomto roce občané Budišova. Poslední z nich, referendum, má největší váhu.

Když toto píšu, doznívá ještě ve vzduchu zvuk nízko přelétávajících helikoptér SÚRAO. Ti chlapi toho nenechají, i když jsme jim dali šanci. Budou si zkrátka dělat svoje. Dělejme tedy i my to své.

Referendum? Nechystáme se náhodou jít se špuntovkou na medvěda? Pravděpodobně ano, ale ten medvěd už se dere do dveří našeho domu. Šance, že ho zaženeme, nemusí být zrovna velké, pořád jsou ale větší, než kdybychom dělali, že se vlastně nic neděje.

Tři možnosti veřejně se vyjádřit k úmyslu vybudovat u nás úložiště jaderného odpadu mají v tomto roce občané Budišova. První z nich (Nabít!) byla petice. Od května ji podepsalo asi 450 Budišováků a více než 1000 obyvatel okolních obcí a sympatizantů. Petice je podle našeho právního řádu kolektivním vyjádřením názoru občanů na určitou věc. Odpovědné orgány jsou povinny se jí zabývat a do třiceti dnů se k ní vyjádřit. Odpovědi jsme dostali jak ze SÚRAO, tak z ministerstva obchodu a průmyslu i z úřadu předsedy vlády. Dají se shrnout do tohoto tvrzení: V současné fázi nelze žádnou lokalitu ze seznamu vytipovaných vyřadit jen proto, že místní obyvatelé s výstavbou nesouhlasí. Členové petičního výboru samozřejmě nebyli tak naivní, aby čekali příznivější odpověď. Ozvat se ale považovali za svou povinnost. Patnáct set podpisů nelze jen tak zamést pod koberec, záleží na nás, jak často je budeme politikům připomínat.

Druhou možností (Zamířit!) byl podpis pod návrh na vyhlášení referenda. Proces vyvolání referenda je popsán v zákoně č. 298/1992 Sb. a nemůže být jiný. Referendum nemůže vyhlásit zastupitelstvo samo (někteří zastupitelé fakt jeho konání přivítali), musí se vždy jednat o občanskou iniciativu. Podpisové listiny slouží právě jen jako podklad pro vyhlášení referenda, samy o sobě smysl nemají. Podepsat je může každý, kdo si přeje, aby se o navržených otázkách hlasovalo, ať už je sám pro nebo proti. Rozhodovat se bude až u uren. Návrh na vyhlášení referenda podpořilo celkem 340 občanů.

Třetí možností (Pal!) a neúčinnějším nástrojem vůbec je referendum samotné. Je vypsáno na sobotu 31. ledna 2004. Probíhat by mělo podle stejných pravidel jako kterékoliv jiné hlasování – volby obecní, krajské, parlamentní, referendum o EU. **První otázka:** „**Souhlasíte s tím, aby bylo na území obce Budišov vybudováno hlubinné úložiště vysoce radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva?**“ je zamýšlena jako vzkaz ven, zodpovědným státním orgánům. Za určitých okolností může mít i zajímavé právní důsledky, v případě, že většina občanů odpoví **NE**, bude se jednat o poměrně obtížně překonatelnou překážku pro zamýšlenou výstavbu. **Druhá otázka:** „**Má zastupitelstvo obce Budišov při výkonu samostatné působnosti využít všech zákonných prostředků (zejména z titulu schvalovatele územního plánu, účastníka správních řízení a vlastníka nemovitostí), aby stavbě hlubinného úložiště vysoce radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva zabránilo?**“ je naopak vzkazem dovnitř. Pokud většina hlasujících odpoví **ANO**, dostane obecní zastupitelstvo silný mandát k tomu, aby veškerou spolupráci se SÚRAO odmítlo a naopak využilo všech svých pravomocí k tomu, aby postupu SÚRAO postavilo do cesty co nejvíce překážek (možnosti tu jsou). Výsledky referenda jsou nejen pro toto, ale i pro všechna další zastupitelstva (až do případného dalšího referenda) závazné, a zastupitelstvo je povinno se jimi řídit (v krajním případě i pod hrozbou rozpuštění).

Domníváme se, že těch deset minut, které 31. ledna 2004 zabere Budišovákům cesta k volební urně, je dobrou investicí do zdravé budoucnosti našeho kraje.

Dosavadní referenda o úložišti

obec	termín	účast	výsledek –otázka č. 1	výsledek – otázka č. 2
Oslavička (okres Třebíč)	13. 9. 2003	80 %	NE 98,5 %	ANO 100%
Nadějov (okres Tábor)	15. 11. 2003	67,5 %	NE 95,7 %	nebyla položena
Přeštnice (okres Písek)	15. 11. 2003	76,4 %	NE 99,4 %	nebyla položena
Božetice (okres Písek)	15. 11. 2003	73 %	NE 97,2 %	nebyla položena
Hodov (okres Třebíč)	6. 12. 2003	?	?	?
Rudíkov (okres Třebíč)	24. 1. 2004	?	?	?
Budišov (okres Třebíč)	31. 1. 2004	?	?	?
Nárameč (okres Třebíč)	?	?	?	?

Jiří Horák

Rozhodnutí zastupitelstva obce o vyhlášení místního referenda v obci Budišov, ve věci možné výstavby hlubinného úložiště vysoce radioaktivních odpadů a vyhořelého paliva na katastrálním území obce Budišov.

Zastupitelstvo obce Budišov na základě svého usnesení ze zasedání zastupitelstva číslo 7/03, ze dne 23. 10. 2003

vyhlašuje

místní referendum v hlasovacím okrsku č. 1, dle zákona 298/1992 Sb.

Referendum se koná dne 31. ledna 2004, od 8.00 do 20.00 hodin, v obřadní síni Obecního úřadu Budišov pro katastrální území obce Budišov.

Znění otázek:

1/ Souhlasíte s tím, aby bylo na území obce Budišov vybudováno hlubinné úložiště vysoce radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva?

2/ Má zastupitelstvo obce Budišov při výkonu samostatné působnosti využít všech zákonných prostředků (zejména z titulu schvalovatele územního plánu, účastníka správních řízení a vlastníka nemovitostí), aby stavbě hlubinného úložiště vysoce radioaktivních odpadů a vyhořelého jaderného paliva zabránilo?

Navrhovatel: Mgr. Jiří Horák, Budišov 276

Náhradníci navrhovatele: Karel Pavlíček, Budišov 70

JUDr. Zdenka Čechová, Budišov 21

Navrhovatele podpořilo svým podpisem 340 podporovatelů.

V Budišově 23. 10. 2003

Ladislav Pěta v. r., starosta obce

Petr Piňos v. r., místostarosta obce

Z HISTORIE

35. výročí založení Junáka v Budišově

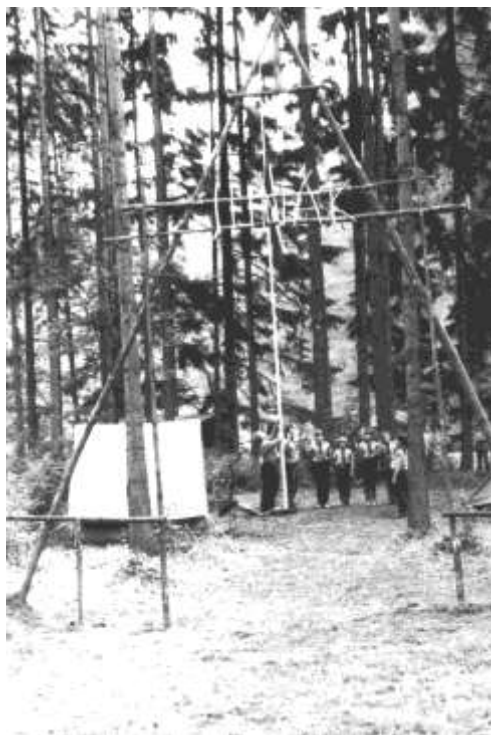

V říjnu letošního roku uplynulo již 35 let od založení prvního junáckého oddílu v Budišově. Dovolte mi ohlédnout se za touto ještě ne tak dlouhou a bohatou, ale přesto už historií, a v několika pokračováních si připomenout fakta uplynulých 35 let. Dnešní část je věnována období od založení Junáka v Budišově v roce 1968, přes násilné včlenění oddílu do PO SSM v roce 1970 a definitivní ukončení práce oddílu v roce 1973, až po obnovu činnosti Junáka v Budišově a jeho okolí v roce 1990. V příštím dílu se něco dozvíte o práci v Junáku po jeho obnově až do roku 2000 a v následujícím dílu o činnosti v novém tisíciletí. Samostatné pokračování bude věnováno táborům střediska, neboť jejich zpracování je časově velmi náročné, zvláště těch, které se konaly před více než třiceti lety.

rok 1968 – založení oddílu

Jak se praví v kronice 1. oddílu Junáka Budišov, vše začalo v pátek 18. října 1968, kdy br. Alois Kubíček navštívil oblastního velitele Junáka v Třebíči br. JUDr. Laštovičku, aby s ním prohodil podmínky vzniku junáckého oddílu v Budišově. Jedním z výsledků rozhovoru bylo uspořádání „Besedy o junáctví“ dne 2. 11. 1968, která měla přiblížit junácké hnutí dětem a zároveň napomoci s nábořem členů do oddílů. Tomu však už předcházela čtrnáctidenní samostatná činnost tvořícího se nového oddílu Junáka. Prvními členy se stali Milan Boček, Vlastimil Kozlíček a Jaroslav Klíma, kteří získávali další chlapce a dívky pro činnost v Junáku. Po „Besedě“, na které trebičští junáci a skautky předvedli mnoho zajímavého ze své junácké praxe, se do oddílu přihlásili i starší chlapci, kteří se tak stali prvními rádcí a podrádcí družin Rysů a Vlků – Milan Dvořák, Zdeněk Sláma, Karel Suchánek a Josef Kazda. Nový junácký oddíl byl na světě, vedl jej br. Alois Kubíček. Rovněž došlo i k vytvoření dívčího oddílu skautek pod vedením ses. Hedviky Lisé, kterou později vystřídala ses. Marie Holasová. Prvními členkami byly Jarmila Večeřová, Dagmar Slámová, Jarmila Šlezingrová, Olga Lysá, Hana Doležalová, Ivana Rybníčková, Hana Suchánková, Dagmar Svobodová a Ilona Guthová. První družina dívčího oddílu se jmenovala Pivoňky, další sestry vytvořily družinu Sedmikrásek.

Důležité pro úspěšnou činnost obou oddílů bylo získání klubovny. Stala se jí dřevěná chatka na Věteráku, kterou ochotně zapůjčil pan Rybníček. V této miniklubovně jsme přestáli první zimu junácké činnosti, kdy byla klubovna plná dětí při pravidelných schůzkách družin čtyřikrát až pětkrát v týdnu. Mezi nejúspěšnější akce tehdy patřil sběr starého papíru a železa, první oddílové výpravy na Liščí skály, do Špice a na zříceninu hradu Dub. Prvním vystoupením na veřejnosti byla oslava tehdejšího Mezinárodního dne žen, kde půlhodinový program junáků a skautek slavil veliký úspěch. Vyvrcholením prvního roku skautské činnosti byl osmidenní tábor na řece Oslavě, nedaleko Řihákovy mlýna. Zde také první junáci oddílu složili svůj skautský slib.

Druhý skautský rok jsme zahájili brzy po skončení tábora sběrem jeřabin pro krmení zvěře. Pravidelné schůzky družin se už konaly v nové klubovně na městečku, kterou nám zapůjčil Místní národní výbor po přestěhování Sběrny prádla a šatstva do nových prostor. Uskutečnily se další výpravy – na Wilsonovu skálu, na Babylon, do Kralic a do Zahradišť. Na Den sesterství (22. 2. 1970) jsme uspořádali „Junáckou besídku“. Další veřejné vystoupení, tentokrát plně v naší režii, se uskutečnilo v místní sokolovně a ta byla zaplněna do posledního místečka, dokonce se ještě musely přidávat židle ze zákulisí. Dvouhodinový program plný písniček a scének mnohokrát rozesmál a roztleskal spokojené návštěvníky. Vynikajícím úspěchem nejmladšího oddílu na okrese bylo 7. místo hlídky junáků 1. oddílu Budišov ve složení Milan Boček, Jiří Pavlas, Aleš Mareček, Ladislav Syrový, Milan Kozlíček a Jaroslav Klíma na

dvoudenní okresní Soutěži junácké zdatnosti v Třebíči-Poušově, které se zúčastnilo přes třicet hlídek ze všech oddílů působících na okrese Třebíč. Vyvrcholením druhého roku činnosti byl čtrnáctidenní tábor Svítlov '70, opět postavený u řeky Oslavy, na stejném místě jako v roce předchozím, který proběhl ve dvou běžích. Nejprve jako tábor chlapeckých oddílů střediska, které pak po čtrnácti dnech vystřídaly skautky a světlušky oddílů dívčích. Posledními akcemi čistě junácké činnosti oddílů byla účast na autobusových zájezdech střediska do Prahy a na Karlštejn a do Brna, které se uskutečnily v srpnu 1970.

roky 1970 – 73 – pokračování činnosti

Od září 1970 musela pokračovat činnost členů v oddílu Táborníků již pod hlavičkou nově vzniklé jednotné Pionýrské organizace SSM. Protože převážná část členů původních junáckých oddílů po ukončení povinné školní docházky již neměla další zájem na činnosti v nové PO SSM, členská základna oddílu se postupně zmenšovala, a tak byla v roce 1973 činnost definitivně ukončena. Po celou tuto dobu se postupně ztěžovaly podmínky pro vlastní práci s dětmi, přibývalo různých politických věcí, které neměly pro tuto práci smysl a navíc děti vůbec nebavily, ale ty se jim musely podfídit, a nejen ony. Rovněž se neustále zvyšoval tlak na začlenění členů oddílu Táborníků do jednotných třídních oddílů, neboť se tvrdě prosazovala struktura – co škola, to pionýrská skupina a co třída, to pionýrský oddíl. I přes tyto překážky šel oddíl vlastní cestou – nadále se scházel mimo školu, podnikal výpravy do okolí – prošli jsme Nesměřské údolí Oslavy, údolí Balinky a navštívili jsme několik zřícenin hradů na březích řek Oslavy a Jihlavy. Od roku 1971 se členové oddílu účastnili letních táborů pod patronací 1. brněnské strojírný Třebíč na tábořišti v Mrákotíně u rybníka Dolní Mrzatec, na místě, kde dříve

tábořil 2. oddíl junáků z Třebíče. Úplně poslední akcí oddílu Táborníků byl putovní tábor Český ráj 1973. Čtrnáct dnů strávených v nádherné přírodě Prachovských skal, údolí Plakánku, Kozákova a v okolí hradů Trosky a Kost bylo nadlouho poslední tečkou za činností původního 1. oddílu Junáka Budišov.

rok 1969 – ustanovení junáckého střediska

Samostatnou kapitolou tohoto období je vznik junáckého střediska Budišov. Protože myšlenky junáctví zakořenily i v okolí Budišova, došlo 13. března 1969 k ustavení střediska 610.06 Budišov, které vytvořily 1. oddíl junáků Budišov, 1. oddíl skautek Budišov, 1. smečka vlčat Hostákov a 1. roj světlušek Hostákov. Vůdcem střediska byl zvolen br. Jaroslav Habeš–Jaris z Hostákova. Brzy po ustavení střediska došlo k jeho rozšíření o 1. oddíl junáků Velké Meziříčí a 1. oddíl skautek Velké Meziříčí, kteří na jaře 1969 obnovili svoji činnost a koncem téhož roku ze střediska odešli, neboť ustavením dalších junáckých oddílů ve Velkém Meziříčí vznikly podmínky pro vytvoření vlastního střediska 610.07 Velké Meziříčí.

Středisko jako takové bylo v tomto období pořadatelem všech táborů a autobusových zájezdů. Po oficiálním ukončení činnosti v roce 1970 byl veškerý majetek střediska převeden na Pionýrskou skupinu PO SSM Budišov.

rok 1990 – obnovení činnosti

Se změnami v celé naší společnosti v listopadu 1989 nastaly počátkem roku 1990 vhodné podmínky i k obnovení junácké činnosti v Budišově a jeho okolí. Skautskou pochodeň pozvedl tehdejší budišovský farář P. Slabý, který založil oddíl se zdůrazněnou náboženskou výchovou. S rozrůstající se členskou základnou došlo záhy k jeho rozdělení na 2. oddíl junáků a 2. oddíl skautek. Prvními vedoucími těchto oddílů byli Josef Janoušek, František Pospíšil, Pavla Janoušková, Vlad'ka Bačáková a Míla Ujčíková, kteří se za vydatné pomoci P. Slabého pustili do zdolávání prvních krůčků na skautské stopě.

Počátkem roku 1990 obnovil svoji činnost i 1. oddíl junáků Hostákov a 1. oddíl skautek Hostákov a tím byly naplněny podmínky opětovného vzniku střediska v Budišově. Na ustavující schůzce střediska 610.06 Budišov byl jako jeho vůdce potvrzen br. Jaroslav Habeš. 22. dubna 1990 za účasti předsedy ORJ br. JUDr. Laštovičky a vůdce střediska br. Habeše obnovil svoji činnost i 1. oddíl Junáků Budišov. Jeho vedoucími se stali odchovanci střediska z let 68 – 70 br. Ing. Milan Boček–Bohr a br. Vlastimil Dvořák. Prvními členy oddílu se tak staly jejich děti, které se spolu s dalšími svými kamarády a kamarádkami vydaly vstříc novým dobrodružstvím na junácké stezce.

Koncem roku 1990 se ke středisku přičlenil i skautský oddíl rodiny Štefáníků z Hartvíkovic a tak překročil počet členů střediska magické číslo 100. Tím byl završen proces obnovy skautské činnosti v Budišově a okolí.

O tom, jak jsme skautovali v období po obnově činnosti až do roku 2000, si přečtete v dalším pokračování Budišovského zpravodaje po novém roce, do kterého Vám přeji za všechny junáky a skautky střediska vše nejlepší, pevné zdraví a každému alespoň kousek štěstíčka.

*Ing. Milan Boček
vůdce střediska Budišov*

SRCIKORA 2003

O letošních prázdninách se konal 13. tábor střediska Junáka Budišov, již po dvanácté na tradičním tábořišti na břehu Znětínského rybníka u obce Pavlov, 20 km severozápadně od Velkého Meziříčí. Od pátku 25. července do soboty 9. srpna jsme zde prožili 16 nevšedních dní.

Než nastane čas her, je třeba uskutečnit mnoho méně zábavného, bez čehož se žádný tábor neobejde. Příprava dalšího tábora začíná dříve než skončí ten právě probíhající. Rok co rok podstupujeme neúprosný kolotoč získávání nejrůznějších potvrzení a povolení od všech možných, a snad i nemožných institucí. S blížícím se příchodem prázdnin pak přípravy vrcholí. Jak vymyslet program na šestnáct dní, aby byl zase nový, jiný, a ještě lepší než minulý? Čím nakrmit těch čtyřicet hladových krků? Máme vše, co budeme potřebovat?

Ani letos tomu nebylo jinak. Teprve koncem školního roku jsme si mohli říci, vše je připraveno a můžeme vyrazit. Sešli jsme se v pátek 4. července u naší klubovny a na dvě nákladní auta naložili všechn potřebný materiál: podsady, podlázky, kůly, celt, bedny s nářadím, nádobí ... V sobotu pak vyrazilo „úderné komando“, složené z vedoucích a starších táborníků s tímto nákladem do Pavlova, kde během příštích šesti dnů postavili kompletně celý tábor s veškerým potřebným zázemím: stany, jídelnu, kuchyň, hangáry na nářadí a vybavení, a samozřejmě to nejdůležitější – latríny. Jako první si pak naše tábořiště na čtrnáct dnů vypůjčili naši kamarádi - táborníci z Borů.

Naše tábořiště...

Konečně nastal den s velkým D, pátek 25. července. Po osmé hodině se u bývalé pošty začali scházet ostřílení táborníci i úplní „zelenáči“, všichni obtěžkáni kufry a batohy, za kterými leckoho nebylo ani vidět. Už jste někdy potkali batoh s nožičkami? Závěrečné rozloučení s rodiči, poslední zamávání a hurá, TÁBOR PRÁVĚ ZAČÍNÁ! Budišov jsme opouštěli za deště, jak se pomalu stává naší tradicí a s obavami, co nám počasi přichystá. Netušili jsme, že nás čeká opravdu velmi horké léto.

První den jsme se věnovali zejména ubytování a drobným úpravám tábořiště. Navečer byli táborníci rozděleni do následujících družin:

Rarášci – rádce Jitka Rybníčková, dále Karel Tesař, Jan Smejkal, Štěpán Bernat, Markéta Jarošová, Roman Roučovanský, Sabina Klímová

Sršni – rádce Jiří Rybníček, dále Petr Petz, Jan Tesař, Hana Gotthardová, Jan Chromý, Petra Mahelová, Alena Brychtová

Cibule – rádce Radka Štolová, členové Radka Křížová, Jana Vybíralová, Karel Chromý, Martin Karas, Vojta Zezula, Miroslav Rybníček

Kobry – rádce Antonín Zezula, členové Drahoš Menčík, Aleš Brychta, Jiří Klíma, Iva Bočková, Mirka Svobodová, Kristýna Pavlíčková.

(Názvy táborů našeho střediska se odvozují vždy z názvů družin, proto SRCIKORA = SRšni CIBule KOBry RARášci)

Družina Rarášků

Družina Sršňů

Družina Cibulí

Družina Kober

Vůdcem tábora byl, stejně jako v předchozích letech, Ing. Milan Boček-Bohr, jeho pomocníky Jan Boček-Jean, Ing. Martin Lisý-Sisel, Hana Vítečková, Mgr. Zdeňka Jičínská–Deluňa, Ing. Arnošt Ohli, Ladislav Dokulil–Alladdin, Lucie Bočková, Lukáš Petz. Kuchyni skvěle vládla Lea Rybníčková.

Ukončení výstavby tábora je tradičně provázeno slavnostním zaseknutím sekery do špalku u paty stožáru. Letos se tohoto čestného úkolu s úspěchem zhostil br. Karel Tesař.

Od této chvíle jsme se mohli již naplno věnovat hrám, koupání a sportování, s výjimkou drobných prací, jako je příprava dřeva do kuchyně, na táboráky nebo úklid tábořiště. Celým táborem nás provázelo několik etapových her: celotáborová hra SAGAMORE, další vicedílná hra TAJUPLNÝ OSTROV, seriál náročných úkolů SURVIVAL pro starší účastníky, pro mladší byly připraveny BOTIČKY STONOŽKY BOŽKY.

Br. Karel Tesař zasekává sekýru

„Celotáborovka“ bývá vždy nejprestižnější soutěží každého našeho tábora. Letošní hra SAGAMORE se skládala z 12 dílů. První spočíval v provlékání nitě jednou rukou osmi jehlami zabodnutými do prkénka. V poslední části tohoto dílu musely družiny provléci všemi jehlami padesátimetrovou nit. Ale výsledkem byl většinou jen obrovský uzel. Příštím úkolem byla noční Kimova hra. Soutěžící procházeli fakulemi osvětlenou lesní cestu a museli si zapamatovat co nejvíce z 24 vystavených předmětů. Třetí díl probíhal během celodenního výletu, při kterém družiny musely navštívit několik zajímavých míst vyznačených na mapě. Ve čtvrté části hry si družiny vařily jídlo z dodaných surovin na polním ohništi dle vlastního receptu. Všem se podařilo připravit velice chutnou a pestrou krmí, včetně servisu.

Lepší než v Grandhotelu...

Šťastnou plavbu...

Čtyři jezdci v jedné kánoi hledající potopené bójky. Ani to nebyl lehký úkol, jak by dosvědčili ti, kteří se koupali proti své vůli. V dalším pokračování musela každá družina ukrýt svého zvěda tak, aby nebyl objeven nepřáteli. Dílčí součet bodů z jednotlivých disciplín naznačoval, že začíná jít do tuhého, neboť stav byl nevídaně vyrovnaný. Pouze Sršni si od počátku udržovali nepatrný náskok. Následovalo brodění přes zátoku rybníka na čas. A do třetice voda. Tentokrátě čtyři „vodní koně“ z každé družiny nesli na zádech své jezdce. Kdo zůstal poslední v sedle, vyhrál. V devátém úkolu musely družiny během patnácti minut poskládat z kamenů co nejdelšího „hada“. Na vítězství bylo třeba neuvěřitelných 70 m. Další část, která probíhala po celé odpoledne během dalšího programu, spočívala ve sbírání lístků rozmístěných po táboře, při kterém vás nesměl nikdo spatřit. Předposlední úkol byl štafetový běh. Každý člen družstva utíkal 30 vteřin. Zvítězili ti, kteří uběhli největší vzdálenost. Vzájemná vyrovnanost družin způsobila, že před závěrečnou disciplínou měli stále všichni naději na vítězství. Hra končila několika nelehkými plaveckými úkoly, které završily dlouhé snažení všech. Celkový součet bodů stanovil toto pořadí. Z vítězství se radovaly Kobry, před Sršni, mocně finišující družinou Rarášků a čtvrtými Cibulemi.

TAJUPLNÝ OSTROV byl druhou vícedílnou hrou, která nás provázela letošním táborem. Její motto sledovalo osudy dobrodružné výpravy do neznámých krajín. Hráči si vyzkoušeli mnohé z toho, co prožívali badatelé na svých objevitelských cestách. Úvodní část byla ve znamení kolektivní slepoty. Jeden člen družiny navigoval ostatní, kteří se zavázanýma očima štafetově přelévávali vodu pomocí hrníčků. Na první pohled lehká záležitost, ale vůbec nebyla snadná. V druhém dílu se luštily tajemné nápisy. Podstata hry spočívala ve vyluštění kris-krosu. Slova na doplnění skrývaly cedulky rozmístěné v lese.

Následovala plavba na voru přes rozbouřenou řeku, v našem případě na traktorové duši přes rybník. Zkouškou šikovnosti a zručnosti byla výroba totemu, který každá družina musela postavit u vchodu do svého tee-pee – viz úvodní foto družin. Pokračování hry nás zavedlo do husté mlhy. Tuto iluzi snadno vytvořila maska s mikrotenem přes oči. Můžete si sami vyzkoušet, jak

Plavba přes „rozbouřenou řeku“

krásně se Vám rozostří zorné pole a ztíží orientace. Bylo opravdu zábavné sledovat některé bloudilce, jak se snaží bez nehody překonat vytyčenou trasu. Další úkol se pomalu stává naším evergreenem. Bohužel, ani letos snaha o rozdělení ohně indiánským

způsobem, tedy vrtěním řůlku pomocí luku, nepřinesla úspěch, ačkoliv někteří byli ohni opravdu blizoučko. V sedmém úkolu čekala na družiny téměř tříhodinová štafeta skládající se z fyzicky náročných disciplín – plavání, běhu, kanoistiky, ale také hledání zprávy, testu manuální zručnosti a zkoušky na pozornost. Troufám si tvrdit, že následující díl patřil k vrcholům letošního tábora. Z mola vedla nad vodou lávka z dřevěných fošen na plovoucí duši. Soutěžící museli přejet s kotoučem stanovenou trasu, na konci lávky se otočit a vrátit zpět do cíle. Opět se potvrdilo, že čím mladší táborník, tím šikovnější. Zatímco nikdo z dětí se i přes mocné „povzbuzování“ ostatních nekoupal, následně nastoupivší „dream team“ vedoucích popadal do vody skoro kompletně. Závěrečným kláním byla dvoudílná štafeta, která opět potvrdila, že šikovnost je více než rychlost. Nejprve šla celá družina, držíce se lana, které měli provlečeno mezi nohama, pak vyjely dvojice na „lyžích“. Zvítězila družina Cibulí, před druhými Sršni, následovali třetí Rarášci a čtvrté Kobry, mezi nimiž při rovnosti bodů rozhodl dodatečně běh se svíčkou.

Iva Bočková „tančí“ s kotoučem

Táborový program doplňovala spousta dalších aktivit. Ať již to byly nej-různější sporty: volejbal, přehazovaná, petanque, jízda na kánoji nebo kopaná. I letos jsme sehráli fotbalové utkání proti místnímu mužstvu. Nutno dodat, že opět vítězně. A koupání, koupání, koupání... Osvěžení ve vodě se v abnormálně horkém létě stalo vlastně nutností a velmi jsme ocenili, že to k rybníku máme ze stanů jen pár metrů.

Ale tím není táborový program zdaleka vyčerpán. Zbývá dost her, o kterých stojí za to se zmínit. Ty se odehrávaly povětšinou v lese, v chládku a stínu. Jednou z nich byly například Bílá paní nebo Sněhurka a sedm trpaslíků. Za zmínku stojí i Babylon nebo Obrana tábora, při které se vedoucí museli proplížit zpět do vymezeného území. Velmi oblíbení jsou noční Pašeráci. V hustém lese se vyznačí lanem kruh, v jehož středu sedí „překupník“ s petrolejkou, kterému hráči nosí lístky představující kontraband. Vedoucí číhající vně tohoto kruhu „odstřelují“ pašeráky světlem baterky. Kdo je chycen, ztrácí svůj lístek a musí se vrátit pro jiný. Velmi populárním se letos stal turnaj v Dekomlatu. Dvěma hráčům se zavážou oči a zavedou se do vyznačeného kruhu, do kterého se umístí dvě smotané a svázané deky. Cílem hry je najít jednu z dek a třikrát s ní trefit svého soka. Největším „sadistou“ a absolutní vítězkou se stala Iva Bočková. V době největších odpoledních veder pak probíhala vědomostní soutěž Hrad.

Závěrečná štafeta z Tajuplného ostrova...

Něžné a jemné dívky...

A bác ho!

Zvláštní kapitolou byl Survival, do kterého se zapojili všichni starší čtrnácti let. Každý dostal na startu hry 5000 „Bobrových Pavlováků“, které pak podle uvážení sázel na své umístění v dané disciplíně. O konečném pořadí nerozhodovaly pouze schopnosti jednotlivých účastníků, ale i dobrý odhad svých možností. Sedm obtížných a náročných úkolů prověřilo nejen fyzickou a šikovnost, ale také logické myšlení, schopnost sebeovládání, soustředění se a rozhodování se pod časovým tlakem. Úvodní díl vycházel z tzv. Janebova běhu, při kterém musí každý proběhnout trasu vytyčenou fáborky. Každá křižovatka nabízí několik možných cest označených různými barvami a kartu s otázkou a barevnými odpověďmi přiřazených daným směrům. Kdo znal správné řešení, mohl ihned pokračovat. Následoval test logického myšlení. Soutěžící střídavě navazovali provázku mezi 44 kolíků tak, aby uzavřeli trojúhelník. Zajímavý boj přineslo přepalování provázku nataženého 40 cm nad hladinou rybníka.

Pozor! Hoříí nám rybník!!

Zkouškou sebeovládání bylo noční buzení. Hráči byli během noci vzbuzeni a museli ležet v klidu po stanovený limit až 45 minut, aniž by usnuli. Velkou nápaditost projevili naši skauti i při výrobě kelímku z přírodního materiálu, v němž museli přenést určené množství vody. Objevily se nádoby z kůry, vydlabaných okurek či brambor, ba dokonce vaječné skořápky. Předposlední část se konala v noci a byla inspirována populárním televizním pořadem Pevnost Boyard. Hráči se zavázanýma očima byli za svitu měsíce po jednom převezeni v kánoji na ostrov.

Pilný mraveneček Štěpán...

sjet po lanové skluzavce. Konečné výsledky hodně ovlivnilo noční buzení, kde téměř všichni dost zariskovali a ne každý uspěl. Mezi devíti chlapci zvítězil Antonín Zezula, před Štěpánem Bernatem a Alešem Brychtou, z pěti dívek si nejlépe vedla Hana Gotthardová před Radkou Křížovou a Radkou Štolovou.

Aby se naši nejmladší necítili ošizeni, také pro ně jsme přichystali program, ve kterém soutěžil každý za sebe – Botičky stonožky Božky. V této hře nešlo o body a umístění, ale hlavně o pobavení. Se zavázanýma očima vyráběli ve dvojicích zvířátka z plastelíny, hráli přehazovanou, museli si zapamatovat a co nejrychleji přinést 20 věcí z několikrát přečteného seznamu. Velký úspěch měly ocasy z listí, které si uvázali za pas a pak navzájem při honičce strhávali.

Samostatnou kapitolou jsou večerní táboračky, při kterých se hrálo na kytary, zpívalo a proběhla spousta vtipných scének a vystoupení. Letos jsme si jich díky přízni počasí užili do sytosti.

Zde podstoupili pět soubojů s „Velmistry“ – zatloukání hřebíků do špalku s vítěznou poslední ranou, udržet hořící papír déle než protivník, odebrat jednu až tři kuličky z řady a nevzít poslední, poznat po čichu 4 z 5 pochutin, srovnat 11 předmětů podle vzoru, který viděli 1 minutu. Na závěr se konala tzv. „finská stezka“. Nejprve uříznout „kolo“ z polena, potom projít

bludiště z lan a nakonec vyšplhat po laně na strom a

Kudy ven z bludiště?

Kromě her a zábavy se samozřejmě věnujeme i skautské praxi. Procvičujeme a doplňujeme si své znalosti a dovednosti. Naši nováčci pak plní body nováčkovské zkoušky, aby mohli na závěr tábora složit skautský slib u táborového ohně. Letos složili slib světlušek sestry Sabina Klímová a Alena Brychtová, slib skautek sestra Markéta Jarošová, slib skautů bratři Antonín Zezula, Martin Karas a Miroslav Rybníček.

Poslední noc patří stezce odvahy. Letošní rok se konala v režii Ley Rybníčkové v pohádkovém duchu a vydařila se náramně. Na vyznačené trase se odvážlivci setkali s Bílou paní, úžasnou čarodějnici, létajícím netopyřem!!!, vykladačem osudu a jeho věrným psem, kostlivcem, bezdomovcem nebo pohybuující se hromadou chrastí....Někteří zoufalci dokonce tvrdili, že viděli Mikuláše v srpnu...

Šestnáct dní zase uteklo neskutečně rychle a než jsme se vzpamatovali, byl tu den odjezdu, sobota 9. srpna. Na dopoledním slavnostním nástupu proběhlo vyhlášení výsledků a předání cen, jež bývají pro všechny stejné. Už šestým rokem si všichni účastníci odváží táborové tričko s logem našeho střediska, podle kterého nás v Budišově snadno poznáte. Každý si zabalil svých pět švestek, se kterými přijel, složily se stany a ostatní vybavení, uklidilo se tábořiště. Poslední nástup, rádcové naposledy spustili státní vlajku, vytáhla se sekera ze špaluku a tábor SRCIKORA 2003 definitivně skončil.

Troufám si tvrdit, že se nám letošní tábor opravdu vydařil. Počasí nám více než přálo a podpořilo bohatý a zajímavý program. Chtěl bych na tomto místě alespoň jednou větou poděkovat i zastupitelům obce Pavlov za jejich vstřícný postoj a podporu, kterou nám již přes deset let věnují.

Naše činnost se samozřejmě neomezuje pouze na čas prázdnin. Každý pátek odpoledne se konají pravidelné schůzky v naší klubovně (žlutý domek u vjezdu na nový hřbitov) doplněné o několik sobotních výprav v průběhu roku.

V dalších číslech Budišovského zpravodaje bych se rád vrátil i k minulým táborům, neboť od roku 1991, kdy jsme začínali na vypůjčeném tábořišti, jsme urazili velký kus cesty, na které se událo mnoho zajímavého.

*Za 1.oddíl Junáka Budišov
Ing. Martin Lisý*

Z archívu MUDr. Vladimíra Němečka

(texty a fotografie zapůjčeny rodinou Němečkovou)

Války... Na ty doplácelo obyvatelstvo nejen hospodářsky tím, že je drancovalo domácí i nepřátelské vojsko, že bylo zatěžováno dodávkami potravin, dobytka, šatstva apod., ale i tím, že muselo zajišťovat přípraze a dovoz zboží i na dosti velké vzdálenosti, při nichž trpěli zvířata i lidé. Tak např. 28. 3. 1805 kraj. úřad v Jihlavě dal rozkaz, že obilí z budišovského panství má být vezeno do Ivančic. Celkem šlo o 305 6/8 mír ovsu, z čehož dodala vrchnost 109 7/8 míry, poddaní 187 2/8 míry, duchovní budišovský a tasovský 1/8 míry, svobodníci (dvořáci) 8 4/8 míry. Skutečně také 6. IV. bylo obilí odevzdáno v Ivančicích. V tomtéž roce jel Bartoloměj Pospíšil z Hodova s ruským vojskem do Znojma na příprež. Tam ho zavřeli s koňmi do otevřeného dvora a protože mrzlo a sněžilo, koně se mu, když přijel domů, rozstonali a do 8 dní poslali. Měl škody 800 zl. Také Průša Matěj z Hodova vezl z Jihlavy do Českých Budějovic mouku. Na zpáteční cestě u Trnavy mu padl kůň v ceně 300 zl.

V prosinci 1805 nařídil úřad budišovský Matěji Ujčíkovi a Matyáši Šmídovi z Nárámče, aby jeli na příprež s francouzskými zavazadly z Budišova do Jihlavy. Večer, když tam dorazili a měli překládat, zavřeli je Francouzi násilím do stodoly. Druhého dne museli jet dále s francouzským vojskem. Když dojeli na místo, množství Francouzů jim vzalo koně i s povozy (4 koně a 2 vozy), důkladně je zbili a pak ukázali cestu domů... Cena vozu a koní Ujčíkových byla 380 zl., Šmídových 350 zl. A podobných zpráv bychom našli tucty.

Ovšem mnohem horší byla povinnost vojenská. V 18. a částečně i v 19. stol. měla jednotlivá panství stanovená počty vojáků, které vrchnosti dodávala a vybavovala. Krajský úřad stanovil počty rekrutů – odvody byly ponechány na libovůli panských úředníků. Sice bylo stanoveno, že kdo byl usazen na živnosti (lánici, půl a čtvrt lánici), nebo byl v panské službě zaměstnán, byl učitelem, knězem, kominíkem apod., nebyl na vojnu brán. Nejvíce tedy byli odváděni na vojnu sirotci, tedy děti bez rodičů a bez majetku... Selští synové byli zachráněni, dal-li jim otec grunt připsat a oženil-li je. Stalo-li se, že sedlák zemřel a zanechal manželku s malými dětmi, vdova byla nucena se odstěhovat z gruntu do podruží, nechtěla-li svolit a provdat se podruhé za mladého a statného muže. V tom případě byla vrchností ponechána na gruntě, jinak byl grunt osazen jinou pracující rodinou...

Také se na vojnu verbovalo. Vybrané vojáky vyslali do dědin s hudbou, vrchnost z důchodu jim dala několik věder piva, zpívalo se a tančilo, aby pokud možno mnoho

chasníků získali. Kromě toho, podle počtu obyvatelstva, muselo každé panství rekruty násilně chytat a odvádět – většinou v poutech. A tehdy nejkratší doba vojenské služby byla 14 let. Jakmile se určilo, kolik chasníků se má k odvodu dostavit, vyhledali podle knih v panské kanceláři s rychtáři vhodné z nich a poručili rychtářům, aby je stanovený den dovedli do kanceláře...

Jedna příhoda za všechny. V roce 1807 z budišovského panství vysloužil jeden voják a byl z vojska propuštěn. A protože panství muselo udržet neztenčený počet svých vojáků, vzpomínali v budišovské kanceláři, koho by mohli dát odvést a nahradit tak propuštěného vojína. S hodovským rychtářem přišli na Františka Nováčka. Poslali pro něho v neděli rychtáře se vzkazem, aby druhý den ráno došel v jeho doprovodu do Budišova na vrchnostenský úřad. Rychtář přišel k Nováčkům do domu právě, když celá rodina obědvala. Po obvyklých řečech povídá: „Franto, nikam nechoď, zítra ráno půjdeš se mnou na kancelář.“ Franta nato: „Co tam?“ Rychtář: „Nevím!“ Franta položil lžici, přestal jíst a zadumal se. To přivedlo rychtáře na myšlenku, že Franta má něco za lubem. Neodešel tedy z domu a Frantu hlídal. Po delší době chtěl jít Franta na záchod, ale rychtář mu zastoupil cestu. Franta byl však zdatný chlapík, vytrhl se rychtáři z rukou a pádil do síně, kde ho rychtář znovu popadl a počala tahanice, během které Franta vytáhl rychtáře na násep. Tam se mezi zápasící vmísila Frantova matka a švagrová, které chtěly Frantu z rychtářových rukou vyprostit. Franta rychtářem zatočil, hodil jej do močůvky pod náspí, vytrhnul se mu z rukou a utekl z domu. Druhý den šel rychtář do Budišova na kancelář žalovat, že zmíněné ženy mu překážely v konání úřední povinnosti, dokonce prý byly vinné tím, že byl zkoupán v hnojůvce. Ženy byly vyslýchány a odsouzeny. „Dostanou na ruce i nohy pouta a po celý týden s kotouči jezdíce nuceny budou špatné cesty opravovat,“ říká zápis v zámeckém protokole. Franta se neukázal do té doby, než propuštěný voják byl nahrazen jiným chasníkem, tentokrát z Holubí Zhoře.

Snad ještě více vynikne osud těchto lidí, většinou násilím odvedených, prohlížíme-li seznamy lidí, které sloužili za panství na vojně. Tak roku 1764 se uvádí, že z panství jsou na vojně (nebo byli) z Budišova tito lidé:

Janoušek Jan, syn Martina, byl odveden s kapitulací za panství r. 1760, v r. 1764 propuštěn a hned tentýž rok znovu (již po třetí) odveden

Václav, syn Ondřeje Macháta z č. p. 13 byl felčarem na vojně

Beránek Josef, proviantní pekař na vojně, nyní v Brně

Procházka Josef, kapitulant za panství na vojně, nyní se zdržuje v Loučkách u Tišnova

Kolář Jiří, r. 1752 byl se svou manželkou Marií na láně v Budišově. R. 1764 uveden je mezi podruhy s poznámkou „starý bídák“

Dvořák Studnického syn Anton, zedník, zemřel na střelnou ránu na vojně

Průša Josef, 25-letý, byl za panství na vojně. Jeho bratr 22-letý Pavel byl krejčovský mistr a konal při otcí selskou práci (rychtářovi synové)

Drápela Fabián, invalida, jeho bratr Václav, 29-letý, na vojně

Hort Bartoloměj, 19-letý, na vojně od r. 1762

Že to tito vojáci neměli lehké, je vidět z historie Šimona Klusáčka z Hodova, osmnáctiletého vojáka od 14. praporu barona Husa, který byl 28. července 1797 z vojska pro padoucnici propuštěn. Když se vrátil domů, byl dotazován na svou chorobu na vrchnostenské kanceláři v Budišově. Tam vypověděl: „Mé neštěstí zavinilo, dle mého

úsudku, náhlé a přísné nakládání se mnou od kadeta, jehož jméno neznám. Asi 14. den po mém odvodu dal jsem sobě ráno cup plésti. Můj soudruh se opozdil, a že ku cvičení čas byl, přiskočil onen kadet ke mně a holí mne udeřil do hlavy, že jsem hned bez vědomí na zem padl. Více nevím, co se se mnou dělo. Na hlavě pak měl jsem bouli, jako slepičí vejce velikou. Hned na to donesen jsem byl do nemocnice, kdež každého dne nemoc ta na mne přišla...“ Na to vojenské úřady chtěly, aby vrchnost za náhradu dala nového vojáka. Vrchní však odpověděl, že je to nesnadné, protože letos již 42 vojáků dodali a mezi schopnými muži je nyní o vojáka bída...

Roku 1796, když hrozila válka s Francií, bylo vydáno svolání, aby vojsko bylo dobrovolníky posíleno. Na budišovském panství se skutečně přihlásili dva synové Pavla Burjana, svobodníka z Holubí Zhoře, kteří se jmenovali Jan a Jakub, a potom Jan Nováček, syn čtvrtlánika z Kamenné. Tito tři chasníci se dali roku 1796 odvésti na dobu války. Dostali také stvrzenky, že po válce bez náhrady jiného muže budou z řad vojska propuštěni. Jan Burjan zemřel, o druhého syna žádal starý Burjan 12. ledna 1803, poněvadž je stár a nemůže již živnost sám obdělávat. Rovněž tak i Jan Nováček z Kamenné žil v podobných poměrech a 8. června 1803 píše, že je mír, tedy, aby jeho syn podle smlouvy byl propuštěn. Zřejmě se tak nestalo, protože 16. února 1805 prosil znovu...

Že asi všechno nebylo v pořádku s výběrem rekrutů, napovídá žádost Pavliny Slabé, domkářky z Hodova, kterou prosila vrchnostenský úřad v Budišově 12. února 1797, aby jí robota až do návratu manžela z vojny byla prominuta. Budišovská vrchnost – za Joachyma šl. Stettenhofen – rozhodla, aby úřad vyšetřil, zda bývalý vrchní Josef Köttner se tímto způsobem nemstil, a jak bylo možné, že byl odveden ženatý muž, který vlastní daním podléhající dům a má robotní povinnost. Současně nařídil, aby byl získán jako voják svobodný chasník a domkař aby byl z vojny propuštěn...

Samozřejmě ne všechny reklamace z vojny končily takto dobře. Tak např. Jakub, syn Ondřeje Dvořáka, se dal odvést k 8. pěšímu pluku arc. Ludvíka proto, že prý jeho náhlý otec ho příliš přísně přidržoval k hospodářství a připsat mu je nechtěl dát dříve, dokud by se o jeho přičinlivosti a pracovitosti nepřesvědčil. Otec zestárl, onemocněl a žádal o propuštění syna slibuje, že za něho dva cizince (pravděpodobně minění muži z jiného panství) k vojsku postaví a veškeré útraty či výlohy, které erár s jeho synem měl, nahradí. Jak žádost dopadla, nevíme, snad dobře...

Zajímavé jsou také výdaje s odvody. Když roku 1800 moravští stavové se usnesli, že Morava vypraví na své útraty sbor (legii) myslivců, připadlo na budišovské panství podle počtu obyvatel 3 a 1/2 myslivce (na tu půlku se mohl Budišov spojit s jiným statkem, který měl rovněž dodat půl vojáka a peněžité náklady potom hradit společně). Budišovská vrchnost se usnesla, že místo poloviny dá raději vojáka celého. Odvedli Františka Tomšíka z Budišova, Bártu Šabackého z Tasova, Františka Suchánka z Nárámce a Matouše Průšu z Hodova. Každému vyplatili hned závdavkem po 2 zl., měsíčně, pak dostávali 4 zl., šat a zbraň z panských důchodů. Kamenský krejčí těmto vojákům šil šaty, od jedněch dostal 1 zl. 30 kr. Pak ale Tomšík nebyl odveden, byl prohlášen za neschopného a poslán domů. Budišovské panství bylo pilným dopisem upomínáno, aby v co nejkratší době odeslali jiného náhradního muže. Než ho našli, uplynulo něco času, a protože se na něho nehodil mundúr Tomšíkův, byli nuceni nechat ušít nový. Zatím krajský úřad poslal trestního posla s upomínkou do Budišova a

předepsal, aby mu úřad budišovský ze svého zaplatil 2 zl. 30 kr. Sotva ho vyplatili a poslali zpět, vrchní sebral nového vyzbrojeného vojáka Jana Klimeše a vezl ho do Jihlavy. Na cestě v Meziříčí potkal již druhého posla, jemuž též vyplatil plat 2 zl, které měl předepsány a vzal ho s sebou zpět do Jihlavy.

Nastupovali noví a noví a šli s armádami do pole. Někteří se vrátili s vyznamenáními, jiní s ranami a trvalými následky jako invalidé a mrzáci, mnozí se nevrátili vůbec. Něco o osudech vojáků z Budišova napovídá výkaz pro nadaci, kterou ustanovil farář Raitz z Dolní Idrie. S vyznamenáním se vrátil Pospíšil Pavel, narozený v Budišově, 31-letý krejčí, sloužil u 3. pluku 13 let, 5 měsíců a 14 dní. Měl kovový armádní kříž, byl prostřední postavy, hnědých řídkých vlasů, modrých očí, trošku měl tlustý nos a bledý obličej. Na levém předloktí měl střelnou ránu. Mluvil česky a německy. Naopak se nevrátil Josef Machát, narozený v Budišově v č. 33. Roku 1837 byl již 25 let pohřešován. Na dotaz konečně 16. 11. 1837 přišla odpověď od 8. pluku z Jihlavy, že dne 6. října 1813 byl jako nemocný odevzdán u Hochheimu do nemocnice chudých, postavené blízko tábora. Více se nevrátil, proto koncem července 1817 jako ztracený a nezvěstný byl ve vojenských spisech odepsán. Tento smutný osud potkal i Františka Rohovského z Míhoukovic, vojína 8. pěš. pluku, který zemřel 29. listopadu 1813 v Dušníkách v Čechách.

V roce 1840 žila ještě řada vojáků, kteří v r. 1813 a 1814 válčili na bojištích evropských. Jejich počet a seznam se zachoval díky nadaci, kterou ustavili vídeňští velkoobchodníci. Vojáci žádali tuto nadaci o finanční pomoc. Ve své žádosti uváděli, že téměř všichni jsou nádeníky, kteří v zimě nemají téměř žádný výdělek. Většina z nich se z bojišť vrátila z podlomeným zdravím.

Z budišovských v tomto seznamu jsou:

Král Josef, který byl propuštěn v Jihlavě 25. září 1819, sloužil 10 let a 6 měsíců u 8. pluku. Byl v roce 1840 stár 60 let, domkař

Nováček Vít, nádeník

Tomšík Bartoloměj, obuvník a domkař. Sloužil u vojska 12 let a 11 měsíců (ten podporu neměl dostat, jelikož měl v domě podruha a přikupoval pole)

Machát Václav, propuštěn v Jihlavě 25. 9. 1819. Sloužil u 8. pěšího pluku 10 let, 5 měsíců a 4 dni

Pospíšil Pavel z Budišova č. 71. Byl propuštěn ve Švechatu 15. 12. 1826, sloužil u 3. pěšího pluku v dolnorakouském pohraničním kordonu 13 let a 5 měsíců

Machát Josef a Svoboda Jan

Válkou zchudlé okolí v té době již zajímaly jiné věci. Robotní vzpoura doznívala v opakujících se neposlušnostech a ve vojenských intervencích, ale přece nebyl zlomen duch odporu, který se znovu a znovu oživoval, aby se dočkal roku 1848...

(zkráceno)

MUDr. Vladimír Němeček

Z fotografického archívu rodiny Němečkovy

Na kopečku, dům Tůmových (ulice od Marečkových k Haškovým)

U Pekařáku

Kundelov

Šípkové keře

(Budišovská pověst)

Víte, proč je na Budišovsku tolik šípkových keřů?

Tak poslyšte, jak to tenkrát bylo.

Jakýsi dávný obyvatel osady Budišov měl rád okolo sebe hezké prostředí. A to v těch dávných dobách nebylo vůbec běžné! Lidé sotva uhájili holý život (vždyť to není bohatá Haná, ale chudé Horácko), natož aby ještě uklízeli a krášlili svá obydlí.

Tak ten osvícený muž měl už tenkrát pěkně zrychtované dřevěné stavení, na střeše úhlednou doškovou střechu a okolo hospodářství pořádek, který by mu mohli závidět i nyní. A chtěl mít hodně květin pro vůni a krásu, aby se oko potěšilo a duše zklidnila. Tak uprosil dobrého ducha Brců, ať mu pomůže. A ten, protože byl laskavý, mu ve spánku sdělil: „Za každý dobrý skutek, který vykonaš, odměním tě jednou růží.“ Jó, i v pradávnu už platilo „něco za něco“!

Snažil se tedy dělat dobro, kde mohl. A vždy mu za to na jeho zahradě vyrostl ... považte, jen obyčejný šípkový keř. Když jich přibývalo, vykopal je a trpělivě přenášel do remízků a kopečků v okolí. Vždy se strašně nadřel a popíchal si ruce do krve, ale jen tiše si pro sebe sakroval. Když už to ale dlouho pokračovalo, začal se zlobit, jakou to bodlinatou křovinatou verbež dostává. (Příběh o šípkové Růžence se stal až daleko později, to ví každé dítě!)

Ale duch Brců mu vzkázal: „Bud' trpělivý, dobrota se vždy vyplatí“. A když se ten muž už moc a moc vztekal, že toho má po krk a kdesi-cosí, duch ho nazlobeně okřikl

mocným hlasem ze Zrádného kopce: „Nauč se rozumět životu, ty nepatrný človíčku. Nezlob se na růži, že má trny, ale raduj se, že trnitý keř může mít růže!“

Léta plynula a lidé mu začali říkat pan Růžička, nebo pan Šípek, kdo si to má po tolika staletích pamatovat. Zmoudřel a porozuměl, co mu duch vzkázal. I ty nevzhledné šípkové keře se mu odvděčily. Na podzim sbírali šípky na léčivý čaj, na marmeládu i na šípkové víno. Na jaře daly nektar jeho včelkám, poskytly úkryt pro zajíce a hejna koroptví, které lovil na nedělní obědy... a taky zmrzlé plody byly potravou zpěvným ptákům v těch krutých zimách na Vysočině.

Na památku toho, co se určitě stalo, tam dodnes hojně rostou. Jak krásně patří do té naší drsné, ale líbezné krajiny! A z těch pradávných časů se z Budišova do světa šířily takové lidové moudrosti: Trpělivost přináší růže! Nebo: Život není jen procházka růžovým sadem. A nikoho už neposílejte „k šípku“!

Jen trnovou korunu ať už nikdo nikdy nenasadí na hlavu osvícenou!!!

Poučme se z dávného příběhu, okolo nás pokvetou květiny, a kdo umí naslouchat, tomu sdělí svá sladká poselství...

Napsal: Ing. Rostislav Tesař

Kresba: Ing. Josef Šenkýř z Otrokovic

Z historie mlýnů

Pamětníci vzpomínají na výlety do údolí řeky Jihlavky poblíž Číměře. Koněšina, Třebenic, Hartvíkovic, Dalešic, Kramolína a Slavětic. Čistá řeka protékala mezi sklanými stěnami nedotčenou přírodou oživenou několika mlýny.

V blízkosti Číměře na pravém břehu to byl Čermákův a Jirkasův mlýn. Ve Vlastivědě moravské se můžeme dočíst, že roku 1366 opat Matěj zažaloval Mikuláše Provázka z Okrašovic za to, že mlýn pod Číměří držel i přesto, že patřil třebičskému klášteru. Roku 1558 měl dvě kola na mlecí složení a jedno kolo pro pohon stoupy k výrobě krup. Majitel Pavel Ambrožů z něho dával vrchnosti 40 měřic rezné nepytlované mouky. Ze zápisu není jasné, zda šlo o mlýn Čermákův nebo Jiráskův

První mlynář z rodu Čermáků byl na čiměřském mlýně od počátku 19. století, po něm převzal řemeslo Josef (*1821), později Karel (*1878) a posledním mlynářem byl Jaroslav Čermák. Čermákův mlýn byl poháněn vodním kolem, měl mlecí válcové stolice na mletí žita, šrotovník a krupník zvaný holendr. Ten se skládal z mohutného mlýnského kamene, který se točil ve svislé poloze. Obvod lubu tvořil plech zdrsnělý prosekáním a uchycený na bočních kruzích, které byly zhotoveny ze dřeva a lemovány kovovou obručí se šikmými zoubky. Do zoubků se opírala ráčna, která svým pohybem postrkovala lub od vačky na hřídeli. Lub se 4,5 krát za minutu otáčel proti směru otáčení kamene, jehož obvodová rychlost byla 16 metrů za minutu. V 19. století bylo ve mlýně také zařízení na tlačení lněného oleje. Roku 1922 bylo přistaveno obytné stavení a starý dům celý předělán na mlýnici. Mlýn přestal sloužit svému účelu v roce 1941. Jako neklamně svědectví po bývalém mlýně zůstal jez na řece Jihlavce, pod nímž začíná vodní nádrž Dalešice. Mlýn byl zbořen při stavbě Dalešické přehrady v roce 1970 a nad ním si později postavili Čermákovi chatu.

Pod Čermákovým mlýnem býval mlýn Jirkasův s pilou, dřívě též zvaný Halouškův. Za první republiky a po 2. světové válce byli na mlýně Jirkasovi. V předválečné době se ve

mlýně mlelo žito a šrotovalo, za války byl celý mlýn přestavěn a pořízeny nové stroje, např. turbína a válcové stolice, takže byl mlýn vybaven na mletí pšenice i žita. Při mlýně bývala jednolistová pila. Jirkasův mlýn a pila byly jako soukromé v provozu do padesátých let, následně v roce 1970 byl mlýn zbořen. Nade mlýnem se zachovala stodola.

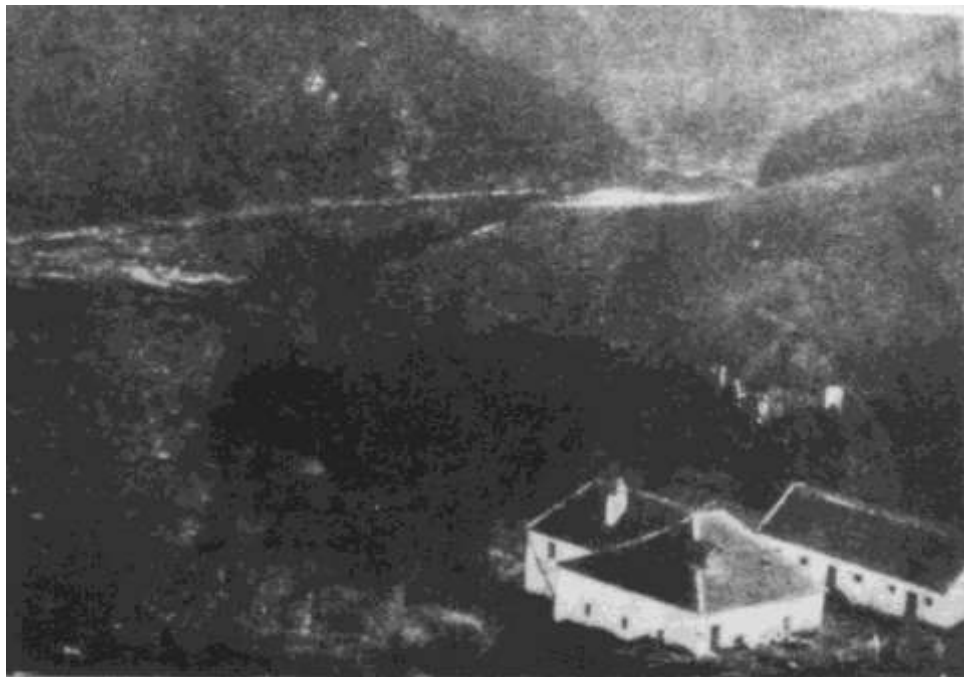
Pod Jirkasovým mlýnem býval u Třebenic mlýn Pirochtův, dříve Čermákův nebo také Třebenický. Ten byl obnoven podle vyrytého nápisu na větrném plechu roku 1771. Na Třebenickém mlýně byl mlynářem Matěj Čermák (*1720 v Ivančicích), jeho syn Pavel (*1764) později z Třebenického mlýna odešel do Jevišovic. Rod Pirochtův byl na mlýně již na konci 19. století. Za první republiky mlýn pohánělo kolo na tzv. spodní vodu vysoké 3,5 metru, široké 70 cm a mlelo se na kamenném mlýnském složení. Po 2. světové válce vybavil mlýn poslední mlynář Ota Pirochta válcovými stolicemi, loupáčkou a Francisovou turbínou. Mlýn byl jako soukromý v provozu do padesátých let. Zbořen byl v roce 1970, aby uvolnil místo pro údolní nádrž Dalešice.

Koněšínský mlýn

Pod mlýnem Pirochtovým na druhé straně (na levém břehu) býval mlýn Koněšínský, nebo také Mollův. První písemná zmínka o něm je roku 1568, kdy na něm byl mlynářem Blažek Machova, který toho roku umřel. Vdova po něm si potom vzala Petrmana Brychtu, ten zemřel roku 1607, kdy v sirotčích registrech se objevil tento zápis: „Sirotci nebožtíka Petrmana Brychty (od Brikcius) mají na mlejně Jana Kavalca, jemuž byl mlýn prodán od šlechty za 600 zlatých a sirotkům měl potom doplatit ještě 464 zlatých.“ Koněšínský mlýn přešel později na vrchnost, neboť roku 1687 se uvádí mezi mlýny

panskými. V roce 1747 koupil tento mlýn o třech složeních mlynář Martin Pružina od hraběte Jana z Kufštejna. Činže byla 150 zlatých, jeden vepř byl placen 24 zlatými, vodné činilo 12 zlatých, z pole byl poplatek 4 zlaté a za robotu 5 zlatých. Roku 1773 vyměnil Koněšinský mlýn Martin Pružina s Františkem Kabrdou za mlýn v Popůvkách. Kabrda mlýn prodal za 3 roky Františku Pirochtovi z Tišnova za 600 zlatých. Po Františku Pirochtovi převzal mlýn jeho syn Jiří, který v roce 1801 postavil při mlýně pilu. Po roce 1831 je na mlýně Koněšinském Jan Marek a po něm jeho syn Rajmand, ten vyměnil mlýn s Janem a Karolinou Chadimovými. Od nich jej koupil Bedřich Porupka za 2200 zlatých. Roku 1875 koupili mlýn manželé František a Františkovi za 2400 zlatých. Vdova Františka pustila mlýn opět manželům Chadimovým, ti pak prodali mlýn Anně a Karlu Mollovým z Třebíče. Roku 1933 Koněšinský mlýn převzal Petr Moll, v roce 1941 po jeho smrti Františka Mollová a krátce na to jejich syn Vladimír. Mlýn a pila byly zastaveny v padesátých letech. Vladimír Moll byl posledním mlynářem na Koněšinském mlýně, zemřel v roce 2000. Podle jeho vyprávění býval mlýn poháněn do roku 1912 třemi vodními koly na horní vody 4 m vysokými a 60 cm širokými. Roku 1912 byla zakoupena Francisova turbína, později roku 1919 pořízena loupačka, šrotovník byl kamenný pozůstatek mlýnského složení. Před rokem 1925 vybavení mlýna představovalo mlýnské kamenné složení, potom je nahradily dvě válcové stolice na mletí žita, jedna stolice na mletí pšenice (s porcelánovými válci) a jedna stolice kombinovaná se čtyřmi válci, tzv. dvojsložení. Při mlýně bývala také zastaralá jednodlistová pila. Koněšinský (Mollův) mlýn byl zbořen před napouštěním Dalešické přehrady v roce 1970.

Stropešinský mlýn

Pod Koněšinským mlýnem na pravém břehu u Plešic a Chroustova býval Zarážkův, později Svobodův mlýn. Na něm byli okolo roku 1810 Štěpán a Ludmila Záviškoví, kteří roku 1810 postavili před mlýnem kapličku se sochou sv. Jana Nepomuckého. Socha je dnes v Chroustově před kapličkou. Za první republiky a po 2. světové válce byli na mlýně manželé Svobodovi. Mlýn měl válcové stolice, vysévače, loupačku, šrotovníky a zřejmě jej poháněla Francisova turbína. Zarážkův (Svobodův) mlýn byl zbořen v roce 1970.

Pod Zarážkovým mlýnem býval u Stropešína mlýn Vlasákův, nebo také Stropešínský. Na tomto mlýně byl ve druhé polovině 18. století Jan Josef Prinz a po něm ho v roce 1797 převzal Kašpar Prinz. Před koncem 19. století převzal mlýn Matěj Šmarda, jehož žena se po jeho smrti provdala za Vlasáka. Mlýn byl poháněn kolem na tzv. horní vodu, vybaven kamenným mlýnským složením a mlel pšenici i žito, také šrotoval obilí. Při mlýně bývala i pila. Jako vedlejší činnost měl mlynář Vlasák těžbu písku v jezu na řece Jihlavce. Stropešínský mlýn přesto sloužil svému účelu po 2. světové válce, zbořen byl v roce 1970.

Prameny: Vlastivěda Moravská – třebičský, náměšťský a hrotovický okres, autor František Dvorský
Spis o mlýnech muzejního spolku v Kralicích
Vyprávění pamětníků

Josef Mikulášek

ZE SVĚTA

Život na lodi – díl 4.

V minulém čísle Zpravodaje jsem se rozepsal o Číně a rovněž pan starosta publikoval své zážitky z této země - proto bych ji v tomto čísle, pro změnu, nechal na pokoji.

Podívejme se tentokrát do Jižní Ameriky, respektive nejprve na rozhraní obou Amerik. Zde se nachází Panamský průplav, kterým jsem za svoji kariéru u ČNP proplul osmkrát. Průplav má na atlantické a pacifické straně po třech plavebních komorách a jeho srdcem je Gatunské jezero. Technicky to celé funguje zhruba takto: loď vjede z oceánu do první plavební komory a vrata se za ní uzavrou. Poté je tam vpuštěna voda z komory výše uložené, která vyzvedne loď o několik metrů. Otevrou se vrata na opačné straně, a plavidlo pokračuje do další komory, kde se stejný proces opakuje. Ve třetí, nejvýše položené komoře se loď dostane na úroveň hladiny Gatunského jezera. Voda se nikdy nepřečerpává z nižší komory zpátky do vyšší, to by bylo energeticky příliš náročné. Z toho vyplývá, že při provozu průplavu odtéká sladká voda z jezera do oceánu. Naštěstí má ale Gatun mohutné přítoky z okolních deštných pralesů a tak to ryby ani nepoznají.

Pokusím se nyní popsat průjezd kanálem z pacifické strany (to znamená ze strany Tichého oceánu) do oceánu Atlantického. Vše začíná zakotvením na "rejdě" před vjezdem do průplavu. I když kanál pracuje nepřetržitě, pro plynulý provoz to nestačí a lodě musí určitou dobu čekat, než na ně přijde řada. Pokud se pamatuji, naše nejkratší

čekací doba byla jeden den, a nejdéší asi týden. Většina lodí je stavěna jako typy „panamax“. Znamená to, že jsou stavěny tak, aby se do Panamského průplavu vešly. Opak by totiž znamenal nutnost obeplouvání celé Jižní Ameriky. Před vjezdem do první plavební komory se podplouvá známý „Most Amerik“. Tento vysoký silniční most se tak nazývá proto, že fakticky spojuje Ameriku Severní a Jižní. Poté už na palubu nastupuje místní lodivod (pilot) se svojí posádkou, protože stálá lodní posádka k obsluze lodí v kanálu nestačí. Těsně před vjezdem do komory je loď upoutána ocelovými lany ke čtyřem lokomotivám, dvěma vpředu a dvěma vzadu. „Strojvedoucí“ v nich sedí obráceni k lodi (čili bokem ke směru jízdy) a kontrolují její pozici navijáky lan na lokomotivách. Na největší z lodí, na kterých jsem byl (m/s Tatry), byla mezera mezi palubou a stěnou plavební komory jenom několik centimetrů! V důsledku toho musí loď při vjezdu do komory překonat silný tlak vody, která proudí vzad pouze touto mezerou a mezerou mezi dnem lodí a komory. V tu chvíli je důležité přesně ovládat výkon lodního motoru - vždyť zaoceánský kolos se musí nejen do komory protlačit, ale i zastavit tak, aby neprorazil vrata na druhé straně. Lokomotivy sice mají jistou regulační funkci, ale nedokážou zadržet úplně všechno. Protože musí mezi komorami jezdit do prudkého kopce, mají uprostřed podvozku ozubená kola. Je to vlastně jakási obdoba „zubačky“ ve Vysokých Tatrách. Blízkost paluby lodí a stěn plavební komory provokuje námořníky, aby na stěny psali vzkazy. Našli byste nápisy ve všech možných jazycích, češtinu nevyjímaje. Nevšiml jsem si, že by se tyto nápisy považovaly za vandalismus, jde spíše o určitou tradici.

Velice zajímavý je způsob navigace lodí v úzkém plavebním kanále. Před zatáčkami jsou vždy tři veliké cedule se záměrnými kříži. Cedule jsou řazeny na mírném svahu několik set metrů za sebou. Ke zdárnému projetí zatáčky musí lodivod na můstku zdálky vidět všechny cedule seřazené do přímky pod sebou, pokud se od sebe „rozzíždějí“, je kurs špatný. V Panamském kanále jsem viděl plavidla všech typů včetně dvou ponorek, které pochopitelně proplouvaly vnořené na hladině. Jedna patřila peruánskému námořnictvu, o kterém jsem do té doby netušil, že je ponorkami vůbec vyzbrojeno. Provoz v průplavu je obousměrný, což znamená, že i plavební komory jsou ve dvou řadách. Plavidla se mohou bez problému míjet kupříkladu na Gatunském jezere, ale na některých úzkých místech to nejde a jedna z lodí musí na příkaz dispečera zastavit a počkat.

Atlantická část průplavu je zajímavější než pacifická. Plavební komory tam totiž následují těsně za sebou, takže z hladiny Atlantického oceánu je možno současně vidět jak loď vplouvající do nejnižší komory, tak i loď vyplouvající na hladinu jezera Gatun z komory nejvyšší.

V souvislosti s Panamou bych se ještě rád zmínil o Suezském průplavu – ten nemá, na rozdíl od Panamy, žádné plavební komory, takže jeho stavba byla jednodušší. Lodě jím proplouvají v konvojích.

V Panamě jsem se bohužel nikdy nedostal na břeh a tak první jihoamerickou zemí, kterou jsem měl možnost navštívit, byla Kolumbie. Kotvili jsme tehdy přibližně 3 týdny v přístavu Buenaventura a vykládali obilí. Poměrně dlouhá doba prстоje byla způsobena tím, že každou chvíli pršelo a vykládka se přerušovala, aby obilí nenavlhlo. Z deště si ale nikdo z místních moc nedělal, protože bylo teplo a chvíli po lijáku bylo zase všechno suché.

Kolumbii jsem měl možnost poznat hlavně díky synovi našeho „shipchandra“. Jde o obchodníka, který zásobuje loď v přístavu proviantem a náhradními díly. I když mezi těmito obchodníky panuje konkurence, ceny bývají často hodně nadsazené. Kupříkladu jsme jednou v Číně v cenové nabídce našli gumičku do stěračů v ceně 30 amerických dolarů. Naštěstí se ale kolumbijský shipchandler ukázal být seriózní pán. Měl přibližně patnáctiletého syna, který se ten rok nedostal na vybranou střední školu a tak se rozhodl si udělat rok prázdniny. Byl také vlastníkem bílé motorčky Jawa 500 – překvapilo mě, že se tyto stroje v minulosti vyvážely i do Jižní Ameriky. Docela jsem se s ním spřátelil a on mě často vozil po okolí. Ono chodit v Kolumbii jako cizinec, sám a neznalý místních poměrů, může být hodně nebezpečné. Slyšel jsem na to téma hodně historek o přepadeních a krádežích. Platí, že nejbezpečnější vycházkový oděv je levné tričko, sandály a krátké kalhoty. Hodinky, prsteny a řetízky je dobré nechat v sejfu. Někdy ale ani to nepomůže. Já sám jsem byl v postranní uličce obstoupen čtveřicí hrozně vypadajících mužů, kteří se mě z neznámého důvodu ptali, jestli mám rád Michaela Jacksona. Odpověděl jsem, že nikoho takového neznám, že jsem ruský námořník a hledám v okolí nějakou práci, protože nám na lodi málo platí a máme hlad. Tím okamžikem o mě ti muži ztratili zájem.

V Buonaventurě existují i čtvrti, kterým je třeba se vyhýbat ze zásady. Na moje přání jsme tudy ale projížděli na motorce a řidič vždy zpomalil, abych si mohl udělat fotku. Jakmile si nás místní začali všimnout, tak rychle plný plyn a pryč. Naštěstí nám nikdy „nechcíp“ motor, to by to s námi asi špatně dopadlo.

Mimo město jsem si někdy připadal jako v Africe. Lidé tu žili v dřevěných chýších se střešou z listů. S dopravními předpisy si v Kolumbii nikdo moc hlavu nelámá a i můj řidič se proplétal provozem s bezstarostností adekvátní jeho mládí. Ochranné helmy jsme neměli a řidičský průkaz pravděpodobně také ne, protože pochybuji, že by bylo možné dostat řidičský průkaz na velkou motorku před patnáctým rokem věku.

Kolumbie a Brazílie je pro některé námořníky populární z důvodu uvolněných mravů a rozšířené prostituce, která je bohužel pro některé mladé ženy jediným zdrojem obživy. Všichni námořníci se při večerním odchodu do města zaklínali, že si v žádném případě nebudou s prostitutkou nic začínat. Ovšem poté, co si dali v zábavním podniku několik skleniček a přitočila se k nim pěkná dívka, dobrá předsevzetí často a rychle brala za své. Na druhý den pak s hlavou v dlaních litovali prohýřených dolarů. Někdy ale vztahy fungovaly způsobem, připomínajícím krátkodobé manželství. Dívka se s námořníkem seznámila, brala si ho každý večer domů a po všech stránkách o něj pečovala. Rozloučení se prý potom někdy neobešlo bez slziček, nevím jestli falešných anebo upřímných.

Z medicínského hlediska pro mě bylo zajímavé, že po opuštění jihoamerických přístavů se po nějaké době často objevilo několik případů pohlavních chorob, které se v České republice běžně nevyskytují. Pamatuji si mladého muže, který dostal kombinaci hned dvou takových nemocí a přišel se slovy „dělej rychle něco, doktore, já za 3 týdny vyloďuji a doma na mě čeká manželka“. Co se týče obávané nemoci AIDS, ta se na lodi diagnostikovat nedá, protože je laboratorně zjištěitelná až za několik týdnů po infekci. Stal-li se některý z námořníků i obětí této choroby, jsem se nikdy nedozvěděl.

Jednoho volnějšího dne jsme se složili a pronajali si mikrobus s řidičem na návštěvu města Cali. Dostat se tam z Buonaventury znamenalo překonat Andy po úzkých horských

silnicích proměnlivých kvalit. Řidič jel jako šílenec, po opakovaných domluvách zpomaloval vždy jenom na chvíli a rychle se vracel ke kolumbijskému jízdímu stylu. Já jsem na místě spolujezdce málem prošlápl podlahu, jak jsem instinktivně „brzdil“. Z Cali mi utkvěla v paměti vysoká socha Ježíše Krista, tyčící se na kopci nad městem. Podobnou, ale ještě větší mají v brazilském Rio de Janeiru.

Možná někteří znáte starou tramskou písničku, kde se zpívá „tam kde proud červené řeky syčí“. V Andách jsem se mohl přesvědčit na vlastní oči, že taková řeka opravdu existuje. Půda je tam totiž výrazně červeně zbarvena a tím dochází také k zbarvení vody, zvláště po dešti. Čím bylo ale zbarvení půdy způsobeno, nevím a vysvětlení geologa bych jenom uvítal.

Z Kolumbie jsme pokračovali do Chile. Přitom jsme u pobřeží Ekvádoru překročili rovník. Mimochodem, rovník se anglicky řekne „equator“, takže název té země je pravděpodobně odvozen z její polohy na rovníku. Nepamatuji se už z jakého důvodu, ale tehdy se nekonal tradiční rovníkový „křest“ pro nováčky překračující rovník poprvé. Přišel jsem tak o neformální diplom, který se při takové příležitosti uděluje. Jinak mám ale podobné památeční diplomy čtyři - tři za obeplutí zeměkoule a jeden za překročení polárního kruhu. Jsou opatřeny razítkem lodi a podpisem kapitána.

Na lodi jsem nevykonával pouze lékařskou profesi, ale občas také práci manuální. Byli jsme totiž takzvaná „integrováná posádka“. Stávalo se, že loď vezla někam například uhlí a za krátkou dobu potom měla jinde nakládat obilí. Obrovské nákladové prostory bylo tedy nutné co nejrychleji vyčistit a palubní posádky bylo na tu práci prostě málo. Takže se v práci střídali všichni, včetně kapitána. Nikdo mě sice k práci s vodní hadicí a koštětem přímo nenutil, ale když kapitán šel příkladem, nemohl jsem zůstat stranou. Nejvíce jsme se takto vydovádeli při „lesní brigádě“, jak jsme tomu uprostřed oceánu říkali. Loď před tím vezla ocelové roury a ty musely být prokládány podpůrnou dřevěnou konstrukcí, aby se při plavbě nepřevalovaly a v nejhorším případě nezpůsobily převrácení lodi. Po vykládce všechno dřevo zůstalo rozházené na dně nákladových prostorů. Bylo potřeba konstrukce rozebrat na menší kusy, ty potom svazovat dohromady a vytahat postupně jeřábem na palubu. Celá práce zabrala asi týden času. Možná se zeptáte, co se s tím dřevem dělo potom. No prostě, šup s ním přes palubu a bylo to vyřešené. Není to nic ilegálního a dělá se to běžně. Jinak ale existují ohledně odpadu složité předpisy, které přesně popisují, jaký druh odpadu může být vyhazován a v jaké vzdálenosti od pobřeží. Velmi přísné je to v přístavech. V Japonsku je po přivázání k molu natažena kolem lodi řada plovoucích bójek a běda, jestli se uvnitř najdou odpadky anebo olejová skvrna, to je potom na vysokou pokutu. V této souvislosti mě napadá příhoda z vylovení v Holandsku. Jeden mladý námořník si chtěl odvézt domů z lodi starší jízdí kolo, které mu za předchozích sedm měsíců služby asi přirostlo k srdci. Všichni ho přesvědčovali slovy: „neblbni, tohle přece nebudeš tahat do autobusu, vždyť tam není místo“ tak dlouho, až rezignoval, rozmáchl se a našťavaně zahodil kolo do vody. Naštěstí si toho tehdy nikdo nevšiml, protože jinak by na pokutu potřeboval skoro celou sumu, kterou si na lodi vydělal.

A protože se blíží vánoční svátky, chtěl bych se ještě zmínit o tom, že na lodi se slaví také. Kuchaři a stewardi připraví bohatou večeři a vyměňují se dárky, většinou humorné. Já jsem dostal pracovní rukavice spojené pružinami s pracovními botami, prý speciální

sportovní náčiní. Zlatým hřebem je projev kapitána zvaný „daleko od domova“, protože těmito slovy vždycky začíná. Naopak Nový rok se nepovažuje za moc významnou událost v důsledku neustálých časových posunů. Kupříkladu já nyní žiji v Japonsku, kde je o 8 hodin více, než u vás doma. A na Nový rok časně ráno telefonuji svým přátelům do Budišova z mého „nového“ do jejich „starého“ roku.

MUDr. Igor Šútovský, Ph.D. (Pokračování příště)

Z PŘÍRODY

Lichokopytníci v zoologickém depozitáři Moravského zemského muzea Brno v Budišově u Třebíče.

Lichokopytníci jsou velcí savci, u kterých nese hlavní tíhu těla třetí prst. Prochází jím také osa končetiny. Poznává se to také na kostře končetiny. Během vývoje se na ní zkrátila loketní nebo lýtková kost a prodloužila se kost ramenní nebo stehenní. V oblasti nártu se navíc vytvořil kladkový kloub, který spojuje kost holenní a kost hlezenní. Poslední články prstů jsou pokryty různě stavěnými rohovitými kopyty. Takto vývojem upravená končetina je velmi pevná a dovoluje rychlý pohyb v předozadním směru. Všichni lichokopytníci se živí rostlinnou potravou, jsou tedy býložraví. Tomu odpovídá prodloužená obličejová část lebky a velkými zuby upravenými zvětšením třecí plochy k rozkousávání potravy. V současné době se řadí mezi lichokopytníky tapíři, nosorožci, koně, zebry a osli. Až na koňovité se od sebe liší jak vzhledem, tak i způsobem života.

Tapíři jsou poměrně primitivní lichokopytníci se čtyřmi prsty na předních a třemi prsty na zadních končetinách. Poznají se podle zavalitého těla, krátkého ocasu a potažené hlavy s kratším pohyblivým chobotem. Ať jsou dospělí tapíři zbarveni jakkoli, mláďata jsou vždy tmavá s bílými až krémovými skvrnami v podélných řadách. Skvrny zmizí obvykle v pátém měsíci života. Celkem jsou známy 4 druhy tapírů, z nichž tři druhy žijí ve střední a Jižní Americe (tapír jihoamerický, tapír horský a tapír středoamerický) a jeden v jihovýchodní Asii (tapír čabrákový). V zoologickém depozitáři v Budišově u Třebíče se nachází kostra tapíra jihoamerického (*Tapirus terrestris*). Na kostře lze pozorovat nejen zajímavou úpravu končetin, ale také úpravu lebky u tapírů. Ta je ze stran stlačená a má poměrně velkou mozkovnu, prodlouženou obličejovou část, silné jařmové oblouky a vpředu vyčnívající nosní kosti. Tento druh tapíra je jednobarevně hnědý a žije od Kolumbie a Venezuely až po severní Argentinu a jižní Brazílii. Váží až 2,5 q a vystupuje do nadmořské výšky až 2000 m. Je zajímavé, že mláďata mají po narození hmotnost jen 2 kg.

Další skupinou zastoupenou ve zdejší zoologickém depozitáři jsou zebry. Jako všechny koně jsou přizpůsobeny rychlému pohybu po tvrdém podkladu. Na všech končetinách mají pouze třetí prst s kopytem, na které nastupují. Na rozdíl od ostatních lichokopytníků mají zebry a ostatní koňovité na končetině ještě kost středkovou, která navazuje na poslední článek prstu a vzniká zkostnatěním vaziva. Z více druhů zebek je zde k vidění zebra Böhmová (*Equus burchellii boehmi*), která se přiřazuje jako poddruh k druhu zebra stepní. Žije v Africe na sever od řeky Zambezi a vyznačuje se pravidelným

pruhováním na celém těle a nohách a hnědou nosní skvrnou nad černým koncem hlavy. Hřebci obvykle dorůstají větší výšky než klisny. Zebra Böhmová je v současné době nejhojnějším divokým kopytníkem spolu s dalšími poddruhy zebry stepní (např. zebra Chapmannova nebo zebra damarská). Dalšími druhy zeber v Africe jsou zebra horská a zebra Grévyho. Vystavené jsou preparované hlavy (z roku 1911 z planiny Athi v Keni) a kůže zebry Böhmovy.

Helena Sutorová, František Hanák

Rostlina měsíce

Říjen

Túje, zerav – pro živé ploty

Díky širokému použití a své vitalitě patří stále mezi nejoblíbenější jehličnany. Samozřejmě se využívají také soliterně, ale nejširšího použití dosahují právě v nejrozmanitějších živých plotech a stěnách.

Charakteristika rostliny

Zerav (túje) západní (*Thuja occidentalis*) pochází ze Severní Ameriky a Kanady a z celé skupiny tují se využívá v okrasném zahradnictví nejvíce. Bohatá je nejen škála zelených odstínů, ale existují také žlutozelené, žluté až zlatožluté barevné tóny. Navíc se objevují stále nové odrůdy, které se také vyznačují delšími ročními přírůstky, než měly starší odrůdy a jsou kompaktní. Další výhodou tují je jejich nenáročnost a dlouhověkost. S přibývajícím věkem rostou nejen do výšky, ale mění i svůj celkový objem. Velmi dobře snášejí tvarování. V sadovnictví jsou velmi vyhledávané a žádané. Túje jsou zdravé a otužilé jehličnany. Naše zimy snášejí velmi dobře. Zejména u mladých výsadeb však musíme dbát na dostatečnou zásobu vláhy i v zimních měsících. Při nedostatečné vlhkosti substrátu rostliny častěji v zimě zasychají než namrzou. Při výběru pro ploty a stěny volíme odrůdy, které se v zimě pod tíhou sněhu nerozklesávají. Také volbu zaměříme na konečný tvar plotu - můžeme využít např. kuželovitou odrůdu Smaragd, která vyžaduje minimální tvarování, odolný Brabant, který vytváří husté svislé stěny, nebo Holmstrup.

Nároky na stanoviště a použití

Tújím se daří ve vlhčích půdách, bohatých na živiny, na slunci i v polostínu. Mohou růst i ve stínu, ale jsou zde řidší. Podle odrůdy používáme túje pro nestříhané i tvarované živé ploty. Najdeme je od předzahrádek přes moderní zahrady až po aleje v královských zahradách.

Živý plot z túje tvoří velmi dobrou celoroční ochranu před větrem, hlukem a prachem ulice a vytváří dokonalé soukromí. Stává se také oblíbeným místem pro hnízdění ptáků. Během růstu regulujeme řezem především vrcholovou část. Postranní obrost stříháme u odrůd, které nemají přirozený kuželovitý růst. Samostatnou péči pochopitelně věnujeme kulovitým tújím, ze kterých je také půvabný živý plot. Zde podle potřeby jen dotvarujeme přerostlé větévky, jinak stromy mají geneticky daný kulatý nebo mírně oválný tvar koruny. Takto založený živý plot je okrasou zahrady po mnoho let, ale poskytuje i výbornou ochranu ostatním rostlinám, zejména ve větrných polohách. Při výsadbě rostliny sázíme nejlépe do souvislých rýh, případně jam, hlubokých 40–60 cm.

Listopad

***Pyracantha* – hlohyně, druhy**

Zářivé barvy a bohatá nadílka podzimu

Charakteristika rostliny

Vzorovou rostlinou pro říjen je hlohyně (*Pyracantha*). Zahrnuje skupinu stálezelených trnitých keřů s vysokou estetickou hodnotou. V našich podmínkách se většinou pěstuje hlohyně šarlatová (*Pyracantha coccinea*). U nás dorůstá do výšky 2 až 3 m. Lesklé temně zelené listy jsou vejčitě kopinaté, dlouhé 2–4 cm na okrajích pilovité nebo jemně vroubkované. Drobné pětičetné bílé květy se seskupují do bohatého květenství. Kvete v květnu a červnu. Plody, kulaté malvičky, vytvářejí střapce plodenství a zůstávají na keři až dlouho do zimy.

Nároky

Hlohyně nejlépe plodí na slunečném místě, ale roste i ve stínu. Nesnáší trvale zamokřené a nepropustné plochy. Je vápnomilná a snese sucho. V zásadě je nenáročná. Za silnějších mrazů namrzá, ale dobře regeneruje. Trpí okusem zvěří. Vysazujeme ji s kořenovým balem, nejlépe z kontejneru v předjaří. Starší keře snášejí špatně přesazování. Tvarované živé ploty stříháme zjara těsně před rašením. Dobře snáší znečištěné ovzduší. Někdy trpí listy a plody černěmi. Nehodí se do podhůří a horských oblastí. Množit se může na podzim řízkou.

Použití

Hlohyně vysazujeme soliterně, do smíšených nebo jednodruhových skupin, do tvarovaných i volně rostoucích živých plotů. Může vytvořit až nepropustné houštiny. Dá se také uchytit ke zdi nebo treláži a vést po způsobu popínavých rostlin. Samozřejmě musíme rostlině pomoci, výhony přichytit a pravidelně vyvazovat a tvarovat k opoře. Ozdobnost bílých kvítků a lesklou zeleň listů předčí hýřivé podzimní plody, které na hlohyni nejvíce upoutají. Červené plody charakterizuje odrůda Red Column nebo Red Cushion, svěží oranžovou barvu má Kasan (syn. Orange Giant) a bohatou násadu žlutých plodů poskytuje například odrůda Soleil d'Or.

Naše doporučení

Zkuste vysadit hlohyni vedle modře kvetoucího ořechoplodce (*Caryopteris*), který jsme představili v září. Zajímavým barevným společníkem budou právě žluté plody.

Prosinec

***Ilex aquifolium* – cesmína obecná**

Přírodní dekorace pro vánoční čas

Temně zelené lesklé listy a dekorativní větvičky cesmíny doplněné sytě červenými bobulemi jsou společně s chvojím nejžádanější vánoční dekorací.

Charakteristika rostliny

Roste poměrně rychle a po celý rok se vyznačuje výrazným lesklým listem. U základního druhu je list sytě temně zelené barvy, 6–10 cm dlouhý. U řady odrůd se setkáváme s rozmanitými barevnými podobami. Cesmína obecná má víc než 90 variant,

forem a kultivarů. V našich podmínkách roste ve tvaru široce kuželovitého keře s hustou stavbou a je již od země zavětvená. Listy jsou kožovité, často s ostnatými až trnitými zuby. Drobné bělavé květy se ukrývají v úžlabí listů, kvete v květnu až červnu. Plody jsou kulaté peckovice, většinou načervenalého zbarvení, ne vždy se u nás vyvinou. Při výsadbě nutno pamatovat, že cesmíny jsou dvoudomé, pro vývoj plodů potřebujeme nejméně dvě rozdílné rostliny, samčí a samičí. Kmínky a základní větve cesmíny jsou jasně viditelné s kůrou v různých nazelenalých odstínech, případně načervenalé (*I. aquifolium Angustifolia*), purpurové (J.C van Tol, Silver Queen, Scotica) až tmavě hnědofialové (*Nigricans*). Kořenový systém je hustý a bohatě větvený.

Nároky na pěstování

Nejlépe cesmínám vyhovuje polostín, ale snesou i větší zastínění. Lepší jsou půdy těžší, přesto cesmína obecná roste i v půdách lehčích, ale musí být kypré. Půdy žádá bohaté na humus a cesmína obecná potřebuje v půdě vápník. Půdy nesmí na delší dobu proschnout, i v zimě dbáme podle potřeby na závlivku a především na podzim před promrznutím půdy je důkladně zalijeme. Vybíráme chráněné stanoviště. Mohou namrzat až zmrznout a velmi jim škodí zimní větry. Přesto mají velmi dobrou regenerační schopnost. Mladé rostliny vždy chráníme před zimním osluněním. Starším zajistíme kořenovou nastýlku. Znečištěné ovzduší snášejí dobře a zvěř je neokusuje. Rostliny vysazujeme na jaře z kontejneru nebo s balem. Do zimy musí rostliny dobře zakořenit. Po výsadbě dbáme na dostatečnou závlivku. Zbytečně neřežeme, pouze zjara odstraníme namrzlé části a případně lehce dotvarujeme.

Použití

Působí temně a důstojně, se zvláštním studeným leskem. Po celý rok jsou ozdobou listy a v zimě se přidávají výrazné bobule. Jasněji působí pestrolisté kultivary. Květy nemají valný okrasný význam, ale plody jsou velmi dekorativní. Výborně vyniknou jako solitéry, ale působivá je také stejnorodá skupinka nebo kratší stěna. Ve smíšených skupinách se velmi dobře kombinují s nízkými až zakrslými jehličnany a stálezelenými dřevinami s výrazným lesklým listem (mahónie, bobkovišeň). Výborně se doplňují také s rododendrony. Hezky uzavírají stinné partie přírodních skalek či zákoutí s kapradinami. Samozřejmě řezané větvičky s plody jsou o Vánocích vyhledávaným aranžérským materiálem. V cizině se proto pěstují i na plantážích.

Ing. Ladislav Molnár

Z REDAKČNÍ POŠTY

Ráda bych reagovala na zmínku „Kterak hřměla Nová ulice“ v Budišovském zpravodaji č. 3/2003. Možná bych mohla být považována za zaujatou, protože příchod své dcery na svět slavil můj bratr, ale píši to spíše z pohledu obyvatele již výše jmenované ulice.

Jsmo rádi, že s námi má někdo takový soucit, i když zde nebydlí, ale myslím, že to nebylo třeba. Tu noc byly reproduktory otočeny k Brčům a ne na ulici. Tím pádem mohl být rušen klid zajíců, ptáků a ulice u chovatelského areálu. Na naší ulici byl klid obvyklý víkendů. Dokladem byla i moje malá dcerka, která spala od osmé hodiny večerní jako dudek (a její spánek je vybíravý).

Nějaký ten rok už na této ulici přece jenom bydlím a zažila jsem zde mnohem horší noci. Odrostla zde první vlna dětí z puberty a s nimi se zde převalilo množství hřmicích „fechtlů“ bez výfuku, kdy televize jen blikala, a víkendových mejdanů. Teď přichází vlna druhá a kdoví, co nám to přinese. Ale já to beru s rezervou, dá se to přežít. Navíc mám taky děti, i když malé a nikdy nevíte, co vám z toho vyroste. A kdo tvrdí, že ví, tak lže! Třeba budou vyvádět taky tak. Konec konců, taky jsme byli mladí, nebo vy ne, pane Tesaři? Třeba vám jen bylo líto, že jsme vás nepozvali, ale nebojte se, my to příště napravíme!

Veronika Ležáková

POČASÍ

Přehled srážek v měsících:

září	24,9 mm
říjen	57,2 mm
listopad	24,0 mm

**Obecní úřad a redakce Budišovského zpravodaje
přeji všem budišovským občanům
pokojné prožití vánočních svátků
a požehnaný rok 2004**

OBSAH

Dětská vánoční	3
Z OBECNÍHO ÚŘADU	4
Zápis z jednání zastupitelstva dne 23. 10. 2003	4
Usnesení z jednání zastupitelstva Obce Budišov ze dne 23. 10. 2003	7
Co nás čeká ve zbývajících 3 letech volebního období zastupitelstva obce a na co máme.	8
ZPRÁVY	10
Dýňobraní	10
Návštěva Okříšek v Budišově	11
Vostatkové sód v Budišově	13
Prosinec	14
Eva	16
O ÚLOŽIŠTI	17
Vyjděme si na procházku	17
NE – aneb kam s ním?	18
Ovlivnila by výstavba úložiště život v Budišově?	21
Nabít – zamířit – pal! aneb Budišov na cestě k referendu	25
Rozhodnutí zastupitelstva obce o vyhlášení místního referenda v obci Budišov	27
Z HISTORIE	28
35. výročí založení Junáka v Budišově	28
SRCIKORA 2003	32
Z archívu MUDr. Vladimíra Němečka	46
Z fotografického archívu rodiny Němečkovy	50
Šípkové keře	51
Z historie mlýnů	53
ZE SVĚTA	56
Život na lodi – díl 4.	56
Z PŘÍRODY	60
Lichokopytníci v zoologickém depozitáři Moravského zemského muzea Brno v Budišově u Třebíče.	60
Rostlina měsíce	61
Z REDAKČNÍ POŠTY	64
POČASÍ	64
Přehled srážek v měsících	64

PŘÍLOHA 4/2003: PERLY BAROKA V BUDIŠOVĚ

Budišovský zpravodaj č. 4/2003

www.horacko.cz/budisov/zpravodaj

Vychází čtvrtletně. Ev. č. min. kultury MK ČR E 11643

Cena Zpravodaje: 10,- Kč

V prodeji: Noviny, Helena Kafoňková; Ko-TeX, Helena Kostelecká; Obuv, hračky, Lidka Poskočilová; Zelenina, Petr Kosina; Potraviny ZD Budišov, Zdeňka Nováčková.

Vydává: Obecní úřad Budišov, IČO 00289159, tel. 568 875 110, e-mail: ou.budisov@horacko.cz

Redakce: Karel Pavlíček (e-mail karel_pavlicek@volny.cz, tel. 568 875 212),

Mgr. Jiří Horák.

Vyšlo v Budišově dne 20. 12. 2003

Technická realizace: Ing. Ladislav Dokulil

Tisk Tiskárna Charvát, s.r.o., Velké Meziříčí

Uzávěrka tohoto čísla 15. listopadu 2003

Uzávěrka příštího čísla 29. února 2004

